

nous horitzons

n.67

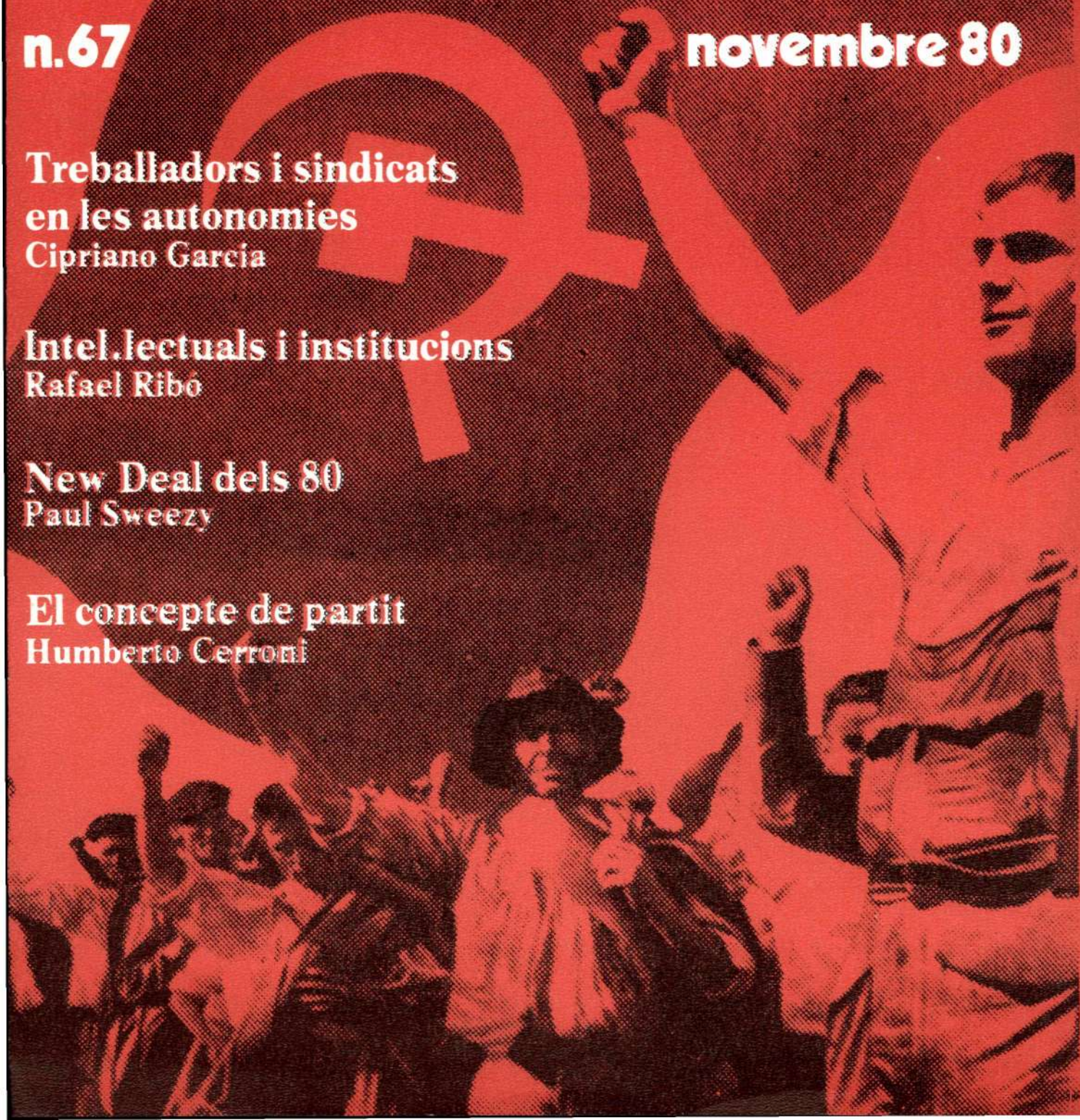
novembre 80

Treballadors i sindicats
en les autonomies
Cipriano García

Intel.lectuals i institucions
Rafael Ribó

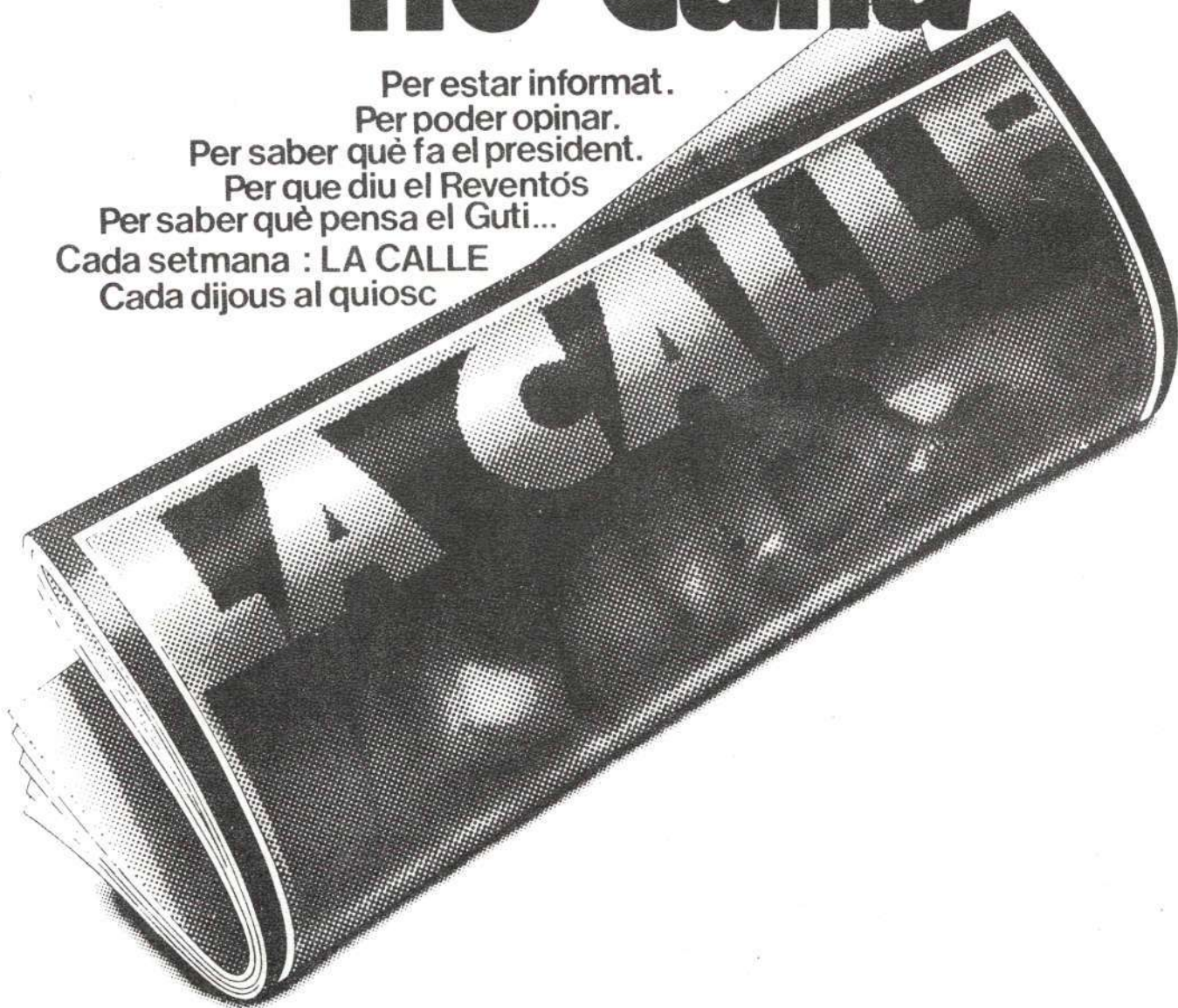
New Deal dels 80
Paul Sweezy

El concepte de partit
Humberto Cerroni

La calle no calla

Per estar informat.
Per poder opinar.
Per saber què fa el president.
Per que diu el Reventós
Per saber què pensa el Guti...
Cada setmana : LA CALLE
Cada dijous al quiosc

LA CALLE
la primera a
l'esquerra

nous horitzons

Núm. 67 - Novembre 1980

Director periodista:

Andreu Claret

Director responsable:

Joaquim Sempere

Consell de redacció:

Lluís Argemí

Roser Argemí

Pau Bordonava

Jordi Borja

Francesc de Carreras

Andreu Claret

Leandre Colomer

Joan Gay

Joaquim Horta

Antoni Lucchetti

Angels Martínez

Ramon Plandiura

Oriol Ramis

Ignasi Riera

Antoni Segarra

Joaquim Sempere

Laura Tremosa

Francesc Vallverdú

Jordi Vives

Consell assessor:

Pere Ardiaca

Ricard Boix

Maria Dolors Calvet

Xavier Folch

Josep Lluís López Bulla

Joan Ramos

Rafael Ribó

Enric Solé

Jordi Solé Tura

Secretària de redacció

i producció:

Caterina Eyaralar

Portada i disseny:

Josep Lluís Gállego

Edita:

PSUC

Redacció i

administració:

Vallespir, 171, baixos,

Barcelona-14

Tel. 321 21 54

Producció:

Fotografia Ind. Rodríguez

Gran Vial, 9

Montornès del Vallès

(Barcelona)

Preu de l'exemplar:

125 ptes.

Subscripció: Espanya:

5 números: 625 ptes.

10 números: 1.250 ptes.

Estranger:

5 números: 1.000 ptes.

10 números: 2.000 ptes.

Publicació mensual

Dipòsit Legal: 37.808

2 El monolingüisme dels àngels

Francesc Vallverdú

2 20 aniversari NOUS HORIZONS

Nous Horitzons organitza dos debats

3 Sobre el concepte de partit polític

Umberto Cerroni

9 El paper dels treballadors i sindicats en les autonomies i davant el fet nacional

Cipriano García

14 Malgrat la crisi econòmica els capitals espanyols se'n van a l'estranger

Francesc Artal

17 El «New Deal» dels anys 80

Entrevista amb Paul Sweezy

20 Feminisme i homosexualitat

Entrevista de José Ramón Enríquez

30 Retalls

31 Cultura Intel.lectuals, col.lectius polítics i institucions culturals

Rafael Ribó

35 Debat Per un debat comunista sobre política internacional

Ferran Gallego

39 Lectures

Per inadvertència en el número 66 no constava que l'article de Manuel Sacristán «L'Informe al club de Roma sobre l'aprenentatge» era traduït del castellà i reproduït de la revista estudiantil barcelonina «Zona Universitària» número 1 amb data desembre 1979-gener 1980.

Francesc Vallverdú

El monolingüisme dels àngels

La qüestió del bilingüisme segurament no té remei. Les polèmiques que suscita són tan apassionades que hi escassegen els elements racionals. Les poques veus que s'aventuren a denunciar que la majoria de polèmiques deriven de la seva indefinició —per discutir de bilingüisme cal advertir d'entrada de «quin bilingüisme» parlem— són escoltades amb suspicàcia per tiris i troians. Jo mateix, per haver reïncidit en aquests advertiments, he estat acusat, en un butlletí de l'Omnium, de **sustentar** el bilingüisme! M'he sentit com aquell que, volent canalitzar la fumerada d'un foc que no ha provocat, és acusat de **sustentar** el fum...

Darrerament, la qüestió del bilingüisme escolar ha estat ventilada per la premsa —passeu-me el tòpic—, amb referència als hispanoparlants dels Estats Units. El gir que han donat o pensen donar les autoritats nord-americanes al tractament escolar del bilingüisme ha estat rebut amb satisfacció pels «monolingüistes» purs de casa nostra. Segons ells, el tomb nord-americà confirma les seves tesis sobre la nocivitat intrínseca del bilingüisme i les seves aspiracions, ara i aquí, el monolingüisme escolar. Tanmateix, per a mi el problema no està en el fet si el bilingüisme és nociu o beneficiós

—discussió que a les nostres latituds recorda sovint la del sexe dels àngels—, sinó si existeix o no una situació de bilingüisme. És obvi que si aquesta situació existeix allò que cal és donar-li un tractament adequat que, d'una banda, satisfaci els interessos del territori (la llengua pròpia com a llengua comuna) i, de l'altra, acullin en la seva llengua els infants que no tenen com a pròpia la llengua territorial.

Això, certament, no és senzill. Sovint se susciten agres discussions sobre la durada de l'etapa escolar bilingüe i sobre els mètodes de «dosificació» de les dues llengües. Però amb una organització escolar adequada i uns ensenyants capacitats el bilingüisme escolar pot donar resultats positius. No és òbviament cap «objectiu»: és tan sols un instrument per afrontar de la manera més pràctica i realista la catalanització de l'escola.

I no oblidem que una actitud massa bel·ligerant contra el bilingüisme escolar —com observem, curiosament, entre certs sectors pròxims a la Conselleria d'Ensenyament— pot acabar encomanant un tal entusiasme a favor del monolingüisme escolar que ens quedem com fins ara: amb un 80 o 90% d'escoles monolingües... però **en castellà!** ●

nous horitzons 20^è aniversari

Ara fa 20 anys que apareixia HOUS HORIZONS revista marxista catalana que sense interrupció ha estat present en la vida cultural i política del país. Per celebrar aquest aniversari NOUS HORIZONS organitza dos debats.

DIMARTS
9 DE DESEMBRE 1980

¿ANEM CAP A UNA CONFRONTACIÓ BEL·LICA?
(La cursa d'armaments i les amenaces a la distensió i la pau a debat)

Participen:
Miguel Candel
Vicenç Fises
Manuel Sacristán
Joaquim Sempere

DIJOUS
11 DE DESEMBRE 1980

CULTURA I CATALANISME POPULAR
(Enfront de la dreta, quin projecte polític i cultural per a Catalunya té l'esquerra)

Participen:
Josep Fontana
Joaquim Molas
Francesc Vallverdú
Manuel Vázquez Montalbán

Aquests actes tindran lloc al saló d'actes dels Caputxins de Sarrià a les 19.15 hores.

Sobre el concepte de partit polític*

Umberto Cerroni

Part i partit

Abordem ara el primer problema. Per què cal que comencem pel partit del proletariat, pel partit socialista, per comprendre la noció de partit polític? Jo sé perfectament que sobre aquesta qüestió no hi ha cap acord en les ciències polítiques; m'adono que es tracta d'una posició aïllada en la doctrina política contemporània, tot i que ara no ho estigui tant com uns quants anys enrera.

El motiu, en síntesi, és aquest: resulta impossible reduir la idea de partit polític a la noció genèrica de «part política» sense que es perdi el valor característic i diferenciador que el partit polític modern presenta respecte a tendències o a opcions polítiques que s'hagin produït en altres moments històrics.

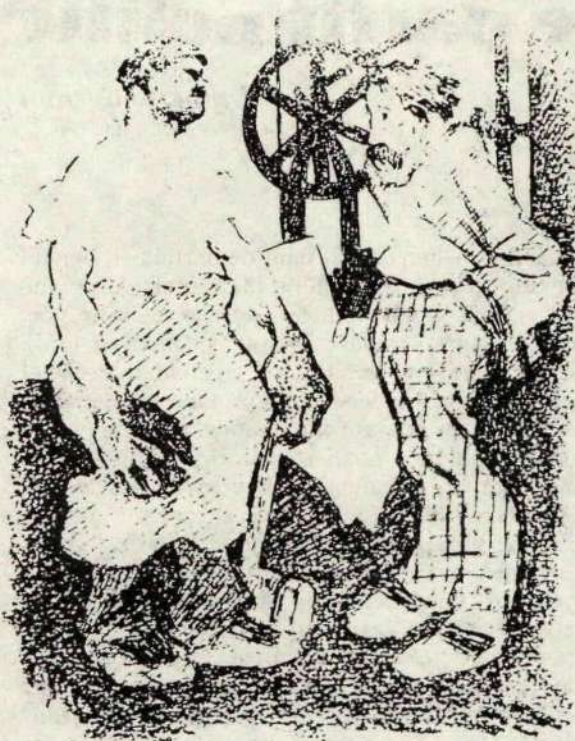
Naturalment, és veritat que el partit polític també és una «part política», com s'ha subratllat des dels temps del bon jan de Minghetti. Tanmateix, no tota part política és un partit. És cert que en la història hi hagué un partit de Mari i un altre de Sul·la, un de Cèsar i un altre de Pompeu, però no com a partits organitzats moderns. També resultaria errada en aquest cas la temptativa de resumir en els termes genèrics d'una definició diguem-ne «metahistòrica» la idea del partit polític, perquè no ens donaria cap argument científic adequat per tal de poder comprendre els problemes que suscita actualment el partit polític.

La reducció de la noció de partit polític a la de part política, és a dir, a l'**idem de re publica sentire** —a tenir la mateixa opinió sobre la cosa pública—, només tindria un significat: reduir la problemàtica específica del partit polític modern a la qüestió general, per bé que genèrica, de l'opció en política, i ens privaria, consegüentment, de resoldre, com ara veurem, alguns problemes fonamentals de l'organització político-estatal moderna. ¿Però podem acceptar la definició de Schumpeter segons la qual un partit és tan sols «un grup els membres del qual es proposen d'actuar acordadament en la lluita pel poder polític»?

*Aquest text forma part de la primera lliçó impartida per Umberto Cerroni en un seminari sobre teoria política del socialisme organitzat per un municipi democràtic italià, Lodi, obert a la població, l'any 1975. Cerroni és un conegut pensador marxista, professor de Ciència Política a la Universitat de Roma i membre del CC del PCI. El text present ha estat publicat en el volum **Teoria del partido político**, Editori Riuniti, Roma, 1979, i serà editat pròximament a Catalunya per Editorial Blume.

Caldria —heus ací el punt de partida—, per tal d'evitar el caràcter genèric i la tautologia en què desembocaria una reducció del concepte de partit el de part, incloure i posar de manifest en la nostra anàlisi precisament l'element diferencial del partit polític modern. Per tant, no hem de començar preguntant-nos quines coses tenen en comú els partits polítics moderns amb totes les formacions polítiques que han existit en la història dels homes, sinó, ben altrament, què és allò que separa el partit polític d'avui dels grups que han existit sempre en política, fins i tot abans de l'època moderna. Ara bé, és molt senzill de donar-hi una resposta, així com així; és a dir, que la característica diferencial d'això que anomenem partit polític modern, la podríem definir de seguida com el conjunt d'un aparell organitzatiu més un programa polític. Un aparell organitzatiu i un programa polític estructurat i articulat constitueixen l'element veritablement diferencial del partit polític modern, element que no es troba en el partit de Mari, ni en el de Sul·la, ni tampoc en el de Cèsar ni en el de Pompeu; en cap altra «part política». En cap mena de formació política pre-moderna no hi ha aquesta combinació d'una àmplia organització territorial de tendència nacional i d'un programa tan estructurat i tan articulat que pugui ser sancionat en un document escrit i aprovat en les assemblees corresponents.

Si això és veritat es comprèn immediatament, no tan sols que el partit polític modern no pugui reduir-se a la part política, sinó que el seu naixement no ha de limitar-se al dels comitès electorals o al dels clubs, i n'hi ha molts que ho creuen possible, quan es fa referència a l'aparició dels primers parlaments i de les institucions representatives. En realitat, el partit polític modern no neix solament allà on sorgeixen els parlaments, també neix en els llocs on no n'hi ha; neix abans que ells, i fins i tot neix per proposar-ne o reivindicar-ne la implantació. És típic el cas de Rússia, on el naixement dels partits polítics té com un dels punts fonamentals de reivindicació la constitució d'institucions representatives. Així, doncs, tot i que és veritat que una part de l'activitat del partit polític es desenvolupa tan aviat com existeix un Estat representatiu, això no significa que s'hagi de relacionar exclusivament amb l'existència de cossos representatius. Podríem dir que el partit és un fenomen essencial de la vida política moderna, o, cosa que és el mateix, que es tracta

d'una tendència normal de la societat moderna a expressar, a nivell polític, tant les institucions representatives cada cop més estructurades, com els partits polítics que posseeixen una màquina regularitzada i un programa articulat. No podem, per tant, cercar el significat teòric de l'existència del partit polític en els clubs de la Revolució Francesa o en els comitès electorals anglesos. El problema és molt més complex. El partit polític té un abast històrico-teòric que supera neta-ment l'experiència constitucional de França o de la Gran Bretanya: és un fenomen històric mundial.

Per tal de comprendre el significat d'aquest fenomen ens hem de preguntar quin és el partit, estructurat en el pla organitzatiu i programàtic que apareix primer, fins on no hi ha parlaments. La resposta sembla científicament irrefutable: es tracta del partit socialista. En efecte, el socialisme com a partit s'estableix fins quan no hi ha parlaments moderns, s'assigna una màquina organitzativa i un programa articulat, tant si un dels seus objectius fonamentals és obtenir el sufragi universal i l'organització dels cossos representatius, com si no té el problema de conquerir vots o de preparar les eleccions al parlament.

La referència al partit socialista

Heus ací el motiu pel qual cal estudiar la gènesi del partit socialista per entendre el fenomen del partit polític modern. No es tracta d'una elecció

de valor. No escullo estudiar el partit socialista pel fet que m'agradin els ideals del socialisme; aquest argument no té cap valor científic. He escollit estudiar el partit socialista perquè es presenta com el prototip històrico-teòric capaç d'explicar-me el naixement del partit polític modern i del modern sistema polític de partits. A més, no es deu a l'atzar que a tots els països desenvolupats el partit que primer s'assigna una organització àmplia i un programa nacional és precisament el partit obrer-socialista.

Si ens preguntem per què neix el partit socialista, ens adonem immediatament que se'ns obre un ventall de possibles respostes, més gran que el que podria obtenir la ciència crítica de Max Weber o de Duverger, els quals cerquen el significat del partit polític en la seva correlació amb l'existència dels parlaments. Què hi ha, doncs, en l'origen del partit del proletariat? Exclòs, com suara hem dit, el problema de la conquesta dels sufragis, potser podríem dir que el partit socialista neix per propagar els ideals del socialisme. Això ens mena a fer referència al concepte ja esmentat de partit com a pura «part política», però ara ens adonem que amb això no n'hi ha prou. Sorgeix, efectivament, com a legítima, aquesta pregunta: ¿per quina raó el primer partit polític modern, en sentit propi, és el que difon els ideals del socialisme? És evident que un dels ideals programàtics per al qual el partit socialista s'organitza i demana adhesions és el de canviar el mecanisme de tota la societat moderna. Aquest és l'eix fonamental del naixement del partit polític. Aleshores la pregunta va més enllà i inquirim: ¿com es produeix aquesta atracció tan forta que aplega la gent entorn del discurs de la transformació social socialista dins de la societat moderna? Ens adonem llavors que, per tal d'explicar el nostre fenomen polític, hem de sortir fora de la pura problemàtica política i fer un recorregut ràpid per la història del moviment obrer, perquè el partit polític del proletariat és la conclusió d'un llarg procés històric que no comença amb els comitès electorals i que ni tan sols comença amb la convocatòria d'un congrés constituent del partit polític socialista. Hi ha una **prehistòria** del partit polític del proletariat que cal que sigui necessàriament investigada per comprendre les motivacions del seu naixement. Fent ús dels estudis realitzats per autors marxistes, però no només per autors marxistes, podem, si fa no fa, distingir tres fases de desenvolupament en l'organització del moviment obrer. Anomenarem **fase pre-política**, la primera fase, la segona, **fase política intrauterina** i, la tercera, **fase política extrauterina o estatal**.

La primera fase d'agrupació del moviment obrer, és a dir, de la classe obrera que comença a assumir la seva pròpia autonomia i conscienciació, és una fase pre-política d'agregació (fem servir un terme de Gramsci), corporativa en un sentit no exclusivament negatiu i pejoratiu. Es tracta, en

efecte, de la fase en la qual elements del proletariat modern reconeixen la necessitat d'unir-se amb fins defensius enfront de la societat moderna. En aquesta fase neixen les caixes de socors mutu, les d'assistència, els sindicats, organitzacions de resistència i fins i tot d'atac i d'iniciativa, però sempre contingudes en els límits d'una acció corporativa, és a dir, de defensa dels interessos immediats, pràctics, econòmics, però no encara polítics, de la classe obrera. Aquesta fase posa en relleu que el partit polític modern és un mecanisme polític estretament relacionat amb els problemes d'existència i de lluita del proletariat.

El malestar que tot proletari sent, fora del seu grup organitzat, és molt singular i no troba correspondència en el món burgès. Efectivament, fora del proletariat no hi ha aquesta tendència a organitzar-se en defensa dels interessos propis. La Revolució Francesa, típica revolució de la burgesia moderna, sanciona la supressió de tota associació política: la llei de Le Chapelier (1791) prescriu qualsevol forma d'associacionisme. L'Estat liberal burgès, al seu torn, és profundament individualista, i concep l'esfera política com a funció garantidora de la vida privada. És típica de la burgesia moderna la idea segons la qual la societat política neix i viu tan sols per garantir el lliure dinamisme de les esferes privades; en canvi, és típica del proletariat la posició oposada: l'assoliment de la llibertat mitjançant l'associació. En la manca d'una organització el burgès o propietari troba una expansió de la seva llibertat, mentre que el proletari hi troba la cadena de la seva llibertat. Quan està sol, el burgès-propietari es considera més fort i més segur; quan el proletari està sol se sent menys segur, menys fort. D'aquí se segueix la tendència del món burgès a no formular formes d'organització que vagin més ellà d'un Estat que garanteixi el «dret a la solitud». El seu principi és la lliure competència, no l'associació, mentre que el proletariat tendeix, d'ençà que neix, a configurar la seva llibertat en el marc de l'organització, de la solidaritat mútua i de la reciprocitat en qualsevol relació. Aquí tampoc no introdueixo —compte!— judicis de valor, només intento descriure.

La segona fase, que he definit com a fase política **intrauterina**, és aquella en què el nivell de l'agregació supera els interessos econòmics o corporatius i comença, en canvi, a abordar l'horitzó polític general de la convivència estatal. És una fase no ja econòmica, sinó política, però la defineixo encara com una fase política **intrauterina** per tal de subratllar que el partit polític proletari, el proletariat, hi ha una política que és encara la d'un subjecte **subaltern** enfront de l'Estat.

En aquesta fase es fan els primers congressos dels partits obrers i socialistes. La denominació del partit és encara molt variada i porta en el seu inici el signe d'un economicisme persistent (partit obrer, partit dels treballadors, etc.). El programa és un programa polític, però que té poques

connexions amb les articulacions «superiors» de la societat; pretén una demolició de l'Estat més que no pas fonamentar-lo de nou.

El partit proletari es troba ara, respecte a l'Estat, en una relació de contraposició radical que el configura com una secta, és a dir, com una **part** (recollint la definició de Hume) que encara no se sent capaç de presentar-se com un **tot**. En aquesta fase el partit posa objeccions a l'Estat per la seva pseudo-universalitat, denuncia el seu caràcter de part (classista) i s'enfronta a aquest Estat-parcial com una **altera pars**, com una **contrapart**: és una contrapart sectària entre l'Estat classista burgès modern que encara manté discriminacions formals en els drets. En aquesta fase el món proletari organitza políticament les seves forces per dirigir conjuntament la lluita de classe i la lluita contra l'Estat, instaurant a l'interior i propagant a l'exterior els principis d'una política nova i diferent. Així supera l'organització corporativo-econòmica en l'àmbit d'una política que és encara corporativa-de-classe, és a dir, desproveïda de capacitats directives generals. Més que la política predomina, en aquesta fase i en aquest tipus de partit, la **propaganda**: de la inscripció en el partit, del programa i de la ideologia del socialisme. En aquesta fase, encara **intrauterina**, el partit de la nova classe antagònica n'és tan sols expressió exclusiva, encara no ha esdevingut l'oposició real de l'Estat ni ha assumit la direcció de tota la societat; és capaç de dirigir els membres de la seva classe, però encara no és capaç d'esdevenir «fundador d'Estats».

Aquesta capacitat, l'aconsegueix en la tercera fase, fase política **extrauterina**, en la qual la classe obrera expressa la seva capacitat de direcció hegemònica respecte a la totalitat de la societat, i no ja únicament per als membres de la seva classe. Es contraposa a l'Estat (aquest és el punt més delicat d'entendre) com una part, perquè en denuncia la parcialitat, però es presenta, no com una **altra** part-tot. És a dir, s'adona de la necessitat de substituir completament l'Estat burgès i de proposar a la resta de la societat aquell model de direcció unitària que el dit Estat **hauria hagut** de ser i no és. Aquí —convé dir-ho— hi ha i no hi ha relació entre partit polític i classe. **Ni'hi ha** en la mesura que el partit polític proletari es desenvolupa sota la instigació de les instàncies típiques de la classe obrera; **no n'hi ha** en la mesura que la determinació general de la perspectiva de partit ja no és la determinació superficial, indicada a primer cop d'ull pels interessos presents i immediats de la classe obrera, sinó que hi intervenen, amb aquests interessos, els de caràcter general que la uneixen amb d'altres capes de la societat o, millor dir, amb totes les altres capes de la societat i amb els interessos del futur desenvolupament de l'organització social i política. En aquest sentit, el partit «és, en embrió, una estructura estatal» (Gramsci). Aquí el present ja no és la clau de volta exclusiva de l'organització política; hi intervé el futur, i també el passat, a partir del moment que la connexió amb altres capes de la societat significa també la connexió amb la part nova, acabada de néixer, de la societat moderna, amb la part residual del passat (els pagesos, els artesans) o amb aquelles classes que representen la continuïtat cultural (els intel·lectuals).

Partit i societat civil

Aquest recorregut ràpid per la història del partit proletari descobreix un nivell molt diferent dels problemes relatius al partit polític. A qui es limita a investigar el naixement dels clubs i dels comitès electorals, el partit polític se li apareix com un simple mecanisme d'organització de forces dotades d'una certa unitat en la propaganda d'un programa i en la lluita per la conquesta del poder. Des d'aquest altre punt de vista, el problema de fons és la individualització dels impulsos socials que determinen l'agregació política en la societat moderna, i la resposta que se'n presenta és que aquests impulsos deriven del caràcter atomitzat de la vida, avui, i de la necessitat que sent, sobretot una part de la societat, el proletariat, de suprimir l'aïllament per tal de sobreviure. El partit polític socialista no és únicament una forma d'agrupació ideal, sinó una forma d'agrupació ideal per defensar una condició humana, per eliminar determinades circumstàncies històriques que la deformen. És, certament, l'organització dels qui «són de la mateixa opinió», però que fan derivar aquesta comunitat d'ideals d'una condició pràctica comuna i lluiten per transformar una societat que té com a principi ordenador de la llibertat l'aïllament, l'atomització, la contraposició fraccionària d'un home enfront d'un altre. L'aparició del partit polític del proletariat és un signe de la necessitat vital —per a una classe— de talar la jungla de la societat burgesa. Des de fa molts anys aquesta necessitat es veu frenada i combatuda a mesura que, per a la societat oficial i per a l'Estat liberal, en la primera fase burgesa capitalista, la llibertat s'identifica amb la garantia de la individualitat i qualsevol associacionisme es jutja com un atemptat a la llibertat. La lluita contra els primers partits obrers recolza en una base de mediació política molt important; la interpretació segons la qual l'hostilitat envers els partits del proletariat neix únicament de l'interès de classe dels grans burgesos és simplista. No és veritat, o ho és solament en la mesura que són veritat les concepcions elementals que no expresen tots els nivells de mediació d'un fenomen. En realitat, el problema és molt més complicat. En una societat en què s'ha acceptat el principi que la separació individualista és el suport i l'horitzó definitiu i concloent de la nostra llibertat, tot fenomen d'associacionisme és jutjat com a enemic i el proletariat, que és el primer associacionisme modern, és atacat, rebutjat, i fins i tot suprimit, no perquè sigui proletari, sinó perquè és associacionista. Hi ha tota una dialèctica política que cal redescobrir: aquella que enfronta la llibertat individual a la llibertat social, la llibertat **solament** política a la llibertat, **a més**, real, la **llibertat de i la llibertat per a**. Si no es descobreix aquest nivell, la lluita política queda reduïda miserablement a la simple contraposició entre interessos econòmics proletaris i interessos econò-

mics burgesos, i és rebaixada per una anàlisi exclusivament econòmica i, consegüentment negada, vertaderament, com a lluita política. Si des d'un vessant teòric hi ha el perill de reduir l'anàlisi del partit polític al pur nivell de les idees, des d'un altre vessant es corre el risc d'equiparar-lo al dels interessos, quan la política és, precisament, la mediació entre tots dos.

Naturalesa de la política

Aquí ens trobem amb un gran problema d'interpretació dels fenòmens polítics. Direm que, en primer lloc, cal individualitzar la radicació social, o de classe, de la política, però que cal, després, saber donar raó de la seva naturalesa peculiar. Des d'aquest angle, és veritat que els partits polítics són la nomenclatura de les classes socials; no obstant això, aquest marc interpretatiu essencial esdevé un esquema simplista si no seguim el procés complex que eleva la lluita de classes al nivell de lluita política, la qual sobrepassa els interessos econòmics originaris i hi introdueix elements de connexió general amb la resta de la societat, amb l'Estat, i amb el futur. Únicament aleshores es pot individualitzar l'expansió política de l'economia, que esdevé, a més, expansió ideal, cultural i funcional pel que fa als interessos socials inicials, però sense que s'esgoti en aquests interessos, que serveixen millor per explicar quin és el punt de partença, malgrat que aquest punt no sigui el d'arribada. D'aquí ve la necessitat de criticar a fons els esquemes simplistes d'una certa sociologia marxista que esgota la seva investigació cercant un equivalent econòmic de qual-sevol fenomen polític. Pel que fa a la resta, el primer exemple d'aquesta crítica, em sembla que el forneix el **Manifest** del 1848, en el qual Marx i Engels afirmen que, comptat i debatut, l'exèrcit de la revolució proletària, el componen el proletariat i aquells que han entès el món i se separen de la classe dominant. No ho fan en nom de llurs actuals interessos econòmics, ho fan en nom del futur o del passat, o en el d'aquests dos pols de la nostra vida, és a dir: en nom d'una concepció general del món i de la vida que troba en els interessos socials mecanismes d'engegada, però que no s'hi esgota. Un altre exemple, ens el dona l'anàlisi que fa Gramsci del partit polític, definit alhora com «una nomenclatura de classe» i com «la primera cèl·lula en què es compendien els germens de voluntat col·lectiva que tendeixen a convertir-se en universals i totals». D'això, se'n dedueix que la fase més alta d'expansió del partit polític no és, de cap manera, aquella en què es presenta com a representant exclusiu de la classe de la qual és, o diu que és, expressió; ben altrament, la fase més alta, l'assoleix quan, a pesar de mantenir ferma la seva representació de fons, d'un cert estrat social, proposa un model

de reorganització general de la societat, de l'Estat de tota la humanitat. Llavors, fins el partit liberal surt dels simples esquemes de valoració dels interessos de la burgesia empresarial, com se l'anomena, i elabora un programa, àdhuc confrontat amb els proletaris; i no ho fa amb el mecanisme simplista de fer servir enganys per tal d'obtenir-ne de manera fraudulenta el consentiment, sinó que ho fa basant-se en una concepció del món. Aquesta és la fase en què el partit liberal abandona la defensa del sufragi censatari restringit i accepta el sufragi universal com a fonament de l'Estat. En aquesta fase, que és la més alta assolida pel partit, el seu programa polític esdevé programa de reestructuració general de l'Estat, element de fonamentació institucional d'una concepció del món. Heus ací, a tall d'exemple, dues formulacions ben significatives del nostre problema. La primera és de Marx: «En la seva lluita contra el poder unificat de les classes benestants, el proletariat pot actuar com a classe només si s'organitza com a partit polític autònom, oposat a tots els altres partits constituïts per les classes benestants.» Em sembla que aquesta és una caracterització eficaç de la primera fase de creixement del partit polític del proletariat, en la qual aquest es dicta a si mateix estructures d'organització i política pròpies, sense emmanllar-les de les altres classes, i que constitueixen un fenomen inèdit: un partit polític que abans no existia. La segona formulació, la devem a Lenin: «En una societat fundada en la divisió de classes, la lluita entre elles es transforma, ineludiblement en lluita política, en una fase determinada del seu desenvolupament, amb la qual co-

sa l'expressió més coherent, integral i completa de la lluita política entre les classes és la lluita entre els partits.» Aquesta segona formulació indica, precisament, que la fase més alta de la lluita de classes, la constitueix, lògicament, no ja el xoc pur i simple dels interessos de les classes contraposades, sinó, al contrari, l'augment de la mediació política, llur intervenció en el xoc econòmic-sindical (corporatiu). Aquí l'autonomia de la classe obrera no és més que la defensa separada dels interessos obrers. Altrament, la pressió més coherent, integral i completa dels dits interessos esdevé lluita política. N'hi haurà prou de recordar, a propòsit de tot això, la lluita que Lenin i Gramsci van mantenir contra l'economicisme.

Política i cultura

En podem concloure que la lluita de classes és una lluita de partits, però que, això no obstant, la lluita de partits no és *ipso facto* una lluita de classes. Hi intervé l'esfera econòmica, un element de diferenciació i articulació, una mediació subjectiva que obre, diguem-ho així, un joc, una articulació, entre economia i política, en la qual entren en moviment una sèrie de qüestions: la concepció del món, la preparació cultural, la intel·ligència, les circumstàncies específiques de l'ambient històric que caldria indagar. Tanmateix hem d'afegir-hi que el desenvolupament del partit polític no es relaciona sempre amb aquest creixement teòric que el converteix en portador d'una concepció general del món. Aquesta tendència no és certa ni tan sols per a tots els partits polítics del proletariat, alguns dels quals (per exemple, els partits socialdemòcrates) descendeixen a partits corporatius, i d'altres (per exemple, certs partits comunistes) passen a ser partits-sectes on la «concepció del món» és només un catecisme dogmàtic. Entre els partits liberal-demòcrates la tendència que domina és la que condueix a un «partit arreplega-ho-tot» o partit mitjancer d'interessos, en el qual tendeixen a desaparèixer les connotacions teòriques i ideològiques. Pensem en els partits americans: és difícil de copsar-hi una visió del món, una concepció general del món i de la vida que distingeixi el partit republicà del demòcrata. Es tracta dels típics partits mitjancers d'interessos, units a fenòmens d'organització clientelista i corporativa de la vida social, que no presenten diferències ideològiques significatives. Si ens aturéssim en les indicacions esquemàtiques de les citacions de Marx i de Lenin, no aconseguiríem comprendre el fenomen. Una concepció general, de fet, es pot presentar en el partit polític amb formes purament doctrinals i esdevenir una autèntica mitologia de fre a l'acció política. Aquest és el cas del partit stalinista. ●

Secretaria de
política municipal i moviment popular del PSUC

COLABORADORES DEL LIBRO

Angel Abad
Jordi Borja
Jaume Bosch
Miquel Botella
Lluís Brau
Dolors Calvet
Teresa Eulàlia Calzada
Roger Creus
Francesc Castellanos
Félix Conde
Jordi Conill
Josep Chavas
Antoni Esteve
Jordi Forcén
Agustí Forner
Joaquim Fradera
Màxim Loizu

Antoni Llardén
Josep Mª Maymó
Margarita Obiols
Josep Parera
Joan Perdigó
Rafael Prades
Carles Riba
Ignasi Riera
Alfons Rodríguez B.
Eduard Sanjuan
Joan Sanjuan
Paco Segura
Josep Mª Seïra
Marçal Tarragó
Pau Verrié
Matias Vives

Con la colaboración de los Comités Comarcales y de los principales Comités Locales del PSUC.
Coordinación: Joan Sanjuan, con la colaboración de: Victoria Piany, Eduard Sanjuan y Enric Cifuentes.
Diseño: Tone Høverstad y Loni Geest

320 páginas. Formato: 29 × 22
Precio de venta: 750, ptas.
(Precio especial subscriptores de la Circular de la Secretaría de Política Municipal: 600, ptas.)

Cipriano García

El paper dels treballadors i sindicats en les autonomies i davant el fet nacional*

Desitjaria que aquest estudi pogués ser llegit amb esperit crític per la majoria dels treballadors, pels homes i dones de pensament marxista i, especialment, pels dirigents sindicals de Comissions Obreres. Voldria refermar, un cop més, quin ha de continuar sent el **paper dels sindicats i dels treballadors en general amb l'arribada de les autonomies i davant el fet nacional i regional.**

Penso que ens trobem en una nova etapa, totalment diferent del procés anterior, en la qual els treballadors i el conjunt de forces socials s'han de moure i han de saber operar. Actualment, s'ha emprès el camí de la concreció de les autonomies, de l'aplicació i del desenvolupament dels estatuts que les configuren.

Qualsevol etapa política requereix, per part de Comissions Obreres i de les forces de progrés, ser analitzada amb minuciositat, amb una visió àmplia de futur, amb nous enfocaments que no poden continuar sent una repetició de clixés i de fórmules que, encara que la majoria de les vegades siguin justes, en aquests moments no són suficients i que convé desenvolupar o revisar.

Les autonomies són, per a Comissions Obreres i per als treballadors, l'element més dinamitzador del conjunt de la societat. És en aquest moment l'aspecte més positiu de la situació política espanyola.

Dins l'Estat de les autonomies s'edificarà, amb una concepció distinta de la que fins ara hem conegut, la nova Espanya vertebrada en els ens autonòmics, on les forces treballadores de les nacionalitats i regions que la integren han de ser les impulsores i protagonistes en el desenvolupament del procés.

En emprendre aquest camí els pobles que configuren Espanya, tindrà lloc una gran batalla contra el poder dels sectors més conservadors i dominants de l'oligarquia financera i centralista, i serà estimulant i encoratjador per a les forces renovadores de la societat. L'experiència, si el procés segueix endavant i no es desvia, serà tanmateix una ajuda molt valuosa per a d'altres pobles. Des d'aquesta nova visió amb què s'han d'analitzar els esdeveniments cal tenir en compte que és precís que la pràctica sindical de la Confederació de Comissions Obreres es desenvolupi, i que els treballadors han de contribuir al desenvolupament de la democràcia, a consolidar-la, en la

perspectiva del canvi i de la transformació de la societat.

Ara bé, convé tenir idees molt clares sobre aquesta situació, cap a on empenyen els esdeveniments i cap a on ens hem de proposar d'avançar amb decisió i audàcia.

Hom comprèn que hi hagi preocupacions quan hi ha elements nous que fan aconsellar noves actituds, esmenes d'allò que fins ara ha estat la forma d'actuar i més quan el que es palesa a primer cop d'ull, en els resultats electorals del País Basc i de Catalunya, és l'augment del nacionalisme burgès. Però aquesta situació no pot conduir a no adoptar les formes idònies per a superar-la. L'avenç d'aquest vot nacionalista ve determinat per diverses causes. En primer lloc, per l'abstenció d'un sector important dels treballadors; en segon lloc, pel viratge d'un ampli ventall de la burgesia de les nacionalitats que sempre ha jugat la carta de l'oportunisme, i ha posat el seu egoisme i els seus interessos econòmics de classe per damunt de qualsevol interès nacional o regional. N'és bona prova el fet d'abstenir-se en el referèndum d'aprovació de l'Estatut.

Però, en abordar aquests problemes convé que quedi clar que l'error més gran fóra que la classe obrera, que ha lluitat en l'àmbit de les nacionalitats i més tard en les regions d'Espanya, se sentís aliena a tot el que passa al seu voltant, que arribés a la conclusió que les autonomies són quelcom que només interessa els partits polítics, o bé que a la burgesia «li interessin les autonomies per tal de trencar la unitat de la classe obrera única de tot l'Estat i per a desenvolupar una política d'insolidaritat entre els treballadors de l'Estat espanyol». El fet que les autonomies avencin i es consolidin, el fet que arribin a ser autèntiques, o es quedin a meitat de camí, dependrà molt de la correlació de les forces polítiques, del paper de l'esquerra i de la seva unitat. Però també, i d'una manera fonamental, del pes dels treballadors i de la seva solidaritat de classe.

Quan se sent dir que amb l'arribada de les autonomies hi haurà desercions, que es donaran formes més accentuades de corporativisme i apareixeran cantonalismes, aleshores em semblen lògiques les preocupacions. Per tal que no passin aquestes coses caldrà, com sempre, anar molt en compte. Més aviat per impedir que puguin succeir. El que ja no és pas lògic és que d'antuvi s'adoptin actituds tancades o concepcions sectàries,

* Traduït del castellà.

**La crisi és general, la producció s'internacionalitza,
però no hi ha motiu perquè hi hagi una contradicció
entre lluita en cada una de les nacionalitats
pels problemes concrets i l'acció coordinada i general a
nivell de tot l'Estat.**

que certament serien negatives per als treballadors i per a l'esquerra en general. Amb formulacions com, per exemple, que els sindicats han de tenir un únic centre d'elaboració i decisió, i que han de funcionar de dalt a baix i viceversa, o que a les nacionalitats no s'han de negociar convenis de nacionalitat. Un conjunt d'idees que serien negatives per a la important aportació de capacitats i d'estímul que fa tanta falta a la classe obrera.

Sense cap mena de dubte, això ens duria a una anquilosi, a prendre decisions molts cops fora de lloc, a un centralisme més gran i a una actitud dominant i no dirigent.

Partint de la base que la classe obrera de l'Estat espanyol és única com a classe no es pot ignorar que hi ha una classe obrera catalana, basca, gallega, asturiana, andalusa, etcètera; que cadascuna és la classe obrera única de l'Estat espanyol i que també, com a classe, és internacional. Aquesta classe obrera i el conjunt d'assalariats viuen i treballen en cada una de les nacionalitats i regions que configuren el nostre Estat, tenen quadres dirigents de gran prestigi i vàlua, prenen decisions en el seu àmbit, es mobilitzen i lluiten contra llurs burgesies, llurs adversaris o davant qualsevol forma d'opressió i explotació.

Quan arribin les autonomies i el seu corresponent conjunt de traspassos, els treballadors i les forces socials han d'estar en les millors condicions per a complir la seva funció com a classe. Han d'exercir una doble funció: participar en el procés de reconstrucció nacional i regional, tot injectant-hi els continguts de classe amb la seva presència activa, i fer front comú amb els treballadors de tot l'Estat, presentant alternatives globals en la lluita per llurs reivindicacions davant el capital, en l'esforç conjunt de transformació de la societat.

Sovint es diu que la crisi és general, que la producció s'internacionalitza i que el capitalisme basa els seus interessos a escala mundial. Tot és cert i cal afrontar-ho, però no hi ha motiu perquè hi hagi una contradicció entre lluita en cada una de les nacionalitats i regions pels problemes concrets i l'acció coordinada i general a nivell de tot l'Estat. Aquestes qüestions cal que siguin harmòniques o almenys cal intentar-ho. Indubtablement aquí rau també la funció de direcció a tots els ni-

vells. Ignorar aquestes qüestions seria entrar en contradicció els uns amb els altres. També em pregunto què passaria amb els partits de la classe obrera, i amb l'esquerra en general, si quan fos el moment d'abordar les qüestions autonòmiques no tinguessin el seu entroncament i el seu suport en els treballadors. Si aquests es marginessin, les autonomies serien una eina eficaç en mans de la burgesia, que fàcilment podria manipular.

El que s'evidencia en aquests moments és que en les nacionalitats i regions es viu una **eclosió** del sentiment nacional i regional. En són una bona prova les eleccions de Catalunya i Euskadi i el referèndum d'Andalusia. No analitzar o seguir, com fins ara, sense plantejar-se més seriosament la forma d'actuar és continuar pensant que res no ha canviat. Les Comissions Obreres de Catalunya han estat sempre, en aquest terreny, l'avantguarda de la lluita nacional. Des que es fundaren, assumiren aquest fet, tot i vencent grans resistències d'aquells que ens criticaven de nacionalistes i s'hi oposaven. Són els mateixos que avui malden per aparentar ser més nacionalistes que ningú i que foren els nostres crítics més aferrissats.

En l'informe que vaig presentar a l'Assemblea General de Comissions Obreres de l'11 de juliol del 1976, celebrada a Barcelona, deia: «Cada vegada amb més força i confiança hem d'assumir sense reserves i dubtes els problemes reals que comporta el fet nacional i regional, diversos i complexos, però beneficiosos perquè són fructífers i progressistes». I continuava: «O la classe obrera assumeix plenament la bandera per les solucions que cal donar als problemes nacionals o regionals o, en cas contrari, ningú no els resoldrà. Però cal que tinguem clar que no trobarem la veritable solució sense la conquesta prèvia de les llibertats polítiques i sindicals, la consolidació i el desenvolupament de la democràcia i les transformacions econòmiques i socials que plantegen un canvi de les estructures econòmiques. Per al desenvolupament cultural i polític de les nacionalitats i regions del nostre país, perquè trobin solucions tots els problemes i aspectes que aquesta qüestió planteja a favor dels treballadors i de les àmplies masses populars, cal el reconeixement de l'auto-

nomia, la descentralització i desconcentració que faciliti el progressiu desenvolupament econòmic. Cal, també, una profunda reforma agrària que acabi d'un cop amb l'endarreriment secular de les nacionalitats i regions d'Espanya. Evidentment, aquí rau la clau del desenvolupament industrial, de l'eliminació de l'atur obrer, de l'elevació del nivell de vida, de l'accés dels treballadors als centres de formació cultural i professional. (...) Perquè, o es dona una solució social o no hi ha solució nacional. Una solució completa només podrà concretar-se amb l'eliminació de totes les formes d'opressió i explotació».

No es pot deixar que avui la burgesia sigui la que mení el procés pels viaranyes que només convé a la seva ideologia i als seus fins econòmics, oblidant els treballadors, augmentant l'atur i sense tenir en compte els interessos i els valors reals dels nostres pobles.

Ja bé prou s'encarregaran els ideòlegs burgesos de fer que els treballadors es desinteressin de les autonomies, amb l'únic fi de desviar els objectius i de marginar-los. Alhora intentaran d'utilitzar-los com a força de pressió contra el poder central per poder aconseguir així llurs objectius. Ho han fet en el passat en les nacionalitats històriques i, sobretot, ho ha fet la gran burgesia catalana. Ho feren en una etapa de la història en la qual la ideologia que dominava entre els treballadors era l'anarquista, ideologia que deixava al marge la qüestió nacional i regional; ho feren en una situació de dèbil desenvolupament dels treballadors, i en la qual la classe obrera de les altres nacionalitats i regions de l'Estat espanyol no comprenia —com tampoc no ho comprenia l'esquerra d'aquest país— aquest fenomen tan important i alhora nou per a molts. Per això, a la burgesia no li fou difícil d'introduir una orientació falsa en la lluita nacional i, fins i tot, elements d'enfrontament entre els mateixos treballadors de les nacionalitats i amb els seus germans de classe dels altres pobles de l'Estat espanyol.

Nosaltres no hem inventat el fet nacional o regional, ni la seva significació històrica. Aquestes diferències lingüístiques, històriques, culturals, de desenvolupament social, de la pròpia per-

sonalitat dels nostres pobles són a la base de la configuració del nostre Estat.

L'oligarquia financera i terratinent, amb les seves formes centralistes i de repressió violenta, s'orienta sempre per impedir qualsevol manifestació que fes que els pobles recobressin llur personalitat autèntica. Fou un fre per al desenvolupament d'aquests pobles en tots els terrenys. Qualsevol observador arribarà ràpidament a la conclusió que en aquesta situació hi ha un fet de transcendència històrica, que som als inicis d'un nou ordenament jurídic i polític quan emprendem la via de les autonomies, i que aquesta situació tindrà, també, la seva translació al terreny social en la mesura que els treballadors no se n'inhibeixin. És per això que encara que es puguin cometre errors en les valoracions de problemes que per a molts són tan actuals cap, per seriosos que sigui, no ho serà tant com el que no es prenguin les mesures més justes possibles per participar de manera resolta i decidida en el procés de reconstrucció nacional i regional, sota una òptica de classe, democràtica i de progrés.

En situacions com les que estem vivint cal saber ésser previsors, fer anàlisis de perspectives, avançar-nos als esdeveniments, i no deixar-nos arrossegar per ells sinó participar en l'orientació que convé donar a aquest procés.

En l'informe esmentat deia: «No podem ignorar que hi ha un sentiment nacional que incideix en la vida de tots els pobles de les nacionalitats, que àdhuc es manifesta avui en les regions de l'Estat espanyol —que la dictadura ha pretès d'ofegar— i que saber-lo assumir i orientar amb certesa és un deure de la classe obrera i, no cal dir-ho, de la seva avantguarda. Si no fos així, la inhibició deixaria el camp lliure a totes les tendències i manobres, produiria un buit polític que, utilitzat per l'adversari, conduiria a l'enfrontament i a la divisió...»

Si el curs iniciat avança, veurem com aquesta burgesia, que durant tota l'etapa de la dictadura tingué en la majoria dels casos una actitud còmoda, que compartí el poder o se sentí interpretada en d'altres, que no digué res contra l'opressió nacional o regional i contra la violència de la dicta-

**Es molt millor negociar un conveni col·lectiu
de nacionalitat o regió
que un conveni provincial o comarcal.
Els treballadors volen tenir els convenis a la vora,
exercir la pressió i el control sobre ells,
ésser els protagonistes directes de la negociació.**

dura, crearà —ella o els seus ideòlegs— partits regionalistes, sempre amb la pretensió de dirigir la trajectòria de les autonomies en les regions, de desviar-la i enfrontar-la. ¿Quina és, si no, la presència avui del Partit Regionalista d'Aragó, que fins i tot ha aconseguit un diputat per segona vegada al Parlament, o el Partit Cantonal de Múrcia i els intents de crear el Partit Liberal d'Andalusia...? El govern de la UCD fa marxa endarrera després d'haver ofert autonomies a totes les nacionalitats i regions de l'Estat, i ho fa perquè té por dels treballadors i de les forces populars, perquè té por de ser desbordat, perquè no disposa de la seguretat i dels mecanismes que com a partit li assegurin el control polític. Tanmateix, veiem com tracten d'adaptar-se a la nova situació en els darrers temps, com a conseqüència dels forts revessos en les eleccions basques i catalanes i en el referèndum andalús. Andalusia és la mostra més clara del desvetllar d'un poble, de com en mesos es poden recórrer anys de camí. Com deia a l'informe del 1976: «Avui el problema nacional ha esdevingut un dels problemes de primera magnitud i en el futur encara ho serà més».

És decisiu, en el treball sindical, que els treballadors comprenguin el profund contingut democràtic i transformador que comporta la lluita autònoma i el paper que han de fer en assumir-la.

Els esdeveniments s'aguditzaran cada cop més en aquesta direcció, perquè ara no seran només Catalunya, Euskadi i Galícia les que aniran per aquest camí, sinó el conjunt de pobles de l'Estat. En alguns casos el dubte continuarà, o en d'altres es veuran fantasmes i es malfiaran de la classe obrera; el que seria pitjor en aquests moments fóra pensar en una operació a la inversa, més centralitzadora; fóra una actitud defensiva que demostraria no comprendre res.

L'etapa que ens ha tocat de viure serà complexa, però rica en experiències en tots els aspectes i ens facilitarà d'avançar. Un deure irrenunciable ha de ser sempre el de cercar, a més de l'extensió i diversitat, la coherència amb la perspectiva i l'orientació general. En analitzar aquestes qües-

tions, tenint present el paper de la classe obrera i dels sindicats, cal posar molta cura a no fer que les coses siguin massa delimitades.

Les formes organitzatives del sindicat en les nacionalitats i les regions formen part de les federacions i de la Confederació Sindical de Comissions Obreres, però són autònomes per a elaborar i decidir, dins de l'àmbit de la seva competència, les formes d'actuació d'acord amb la línia general de Comissions Obreres. Apliquen també en el seu àmbit tots els aspectes de la línia general de la Confederació que són vàlids per al conjunt de l'Estat.

Per això, junt amb el deure de reforçar les federacions i la mateixa confederació de nacionalitat o regió, per afrontar els problemes s'ha de tenir molta més cura a reforçar les federacions de ram i la Confederació a nivell d'Estat. Ara bé, cal tenir molt clar que per aconseguir que la classe obrera d'Espanya estigui unida, pugui fer front comú a la crisi i defensar eficaçment els seus drets davant els capitalistes, cal que aquesta unitat es faci allí on tingui la seva arrel i que, partint d'aquesta unitat, tingui la seva projecció i s'arrelli en la Confederació.

Les confederacions de nacionalitat o regió han d'integrar els territoris i les federacions del seu ens autòmic, i aquestes alhora es projecten cap a nivells superiors.

Les federacions i la Confederació de Comissions Obreres d'Espanya han de veure que tot el que s'elabora, s'orienta o es decideix en els estadios inferiors en concordança amb la seva línia, en la defensa dels interessos dels treballadors, contribueix a enriquir, ajudar i estimular. Cal que ho vegin com a propi i fer-ne la síntesi, del resultat de la qual sortirà la línia de la Confederació.

En aquest context qualsevol dubte o oposició al fet que en les nacionalitats o regions puguin ser negociats convenis col·lectius pels seus mateixos òrgans han de ser deixats de banda. Com igualment ho ha de ser qualsevol idea de contraposar aquesta negociació a les que puguin haver per les federacions o Confederació d'Espanya.

¿Què és el que està passant ara en el terreny de la negociació col·lectiva?

Doncs sembla que quan hi ha una certa reticència al fet que es puguin negociar convenis de nacionalitat, el que s'esdevé és una pila de convenis provincials, algun comarcal i un considerable nombre d'empresa. Se signa el conveni de Ciutat Real, el de Barcelona, el de Lleida, el de la construcció de Madrid, el del camp de Màlaga, Còrdova, etcètera. Tots plegats es duen a la pràctica per separat. Cal dir que els convenis de nacionalitat són comptats. Aquestes opinions tindrien poc sentit si no fos perquè es pensa en el futur. Ara bé, convé que quedi clar que pot haver-n'hi o n'hi hauria d'haver en el moment en què les circumstàncies o aconsellin. És molt millor negociar un conveni col·lectiu de nacionalitat o regió —un conveni del camp d'Andalusia o del metall de Catalunya— que un conveni provincial o comarcal. La compartimentació no ajuda a cap nivell. Però els marcs de negociació que hi ha no els hem pas inventat nosaltres. En alguns casos han vingut determinats per les lleis, en d'altres els han anat configurant els mateixos treballadors, i les coses, a vegades, no es canvien perquè ho desitgem o per decrets.

Els treballadors volen tenir els convenis a la vora, exercir la pressió i el control sobre ells, i moltes vegades ésser els protagonistes directes de la negociació. Han viscut anys en què gent de fora els imposava convenis i se n'assabentaven quan era l'hora de cobrar; per això hi ha una càrrega de desconfiança. Per tant, fins i tot els convenis-marc que puguin haver, sempre s'hauran de fer en base a uns punts mínims, deixant una porta oberta a una possible negociació en els àmbits inferiors.

Una anàlisi de classe sobre el sindicalisme i el seu paper fa que s'arribi a la conclusió que la funció principal d'un sindicat es troba en el seu caràcter reivindicatiu i unitari. Unes estructures sindicals, qualsevol que fos el marc de la seva competència provincial, regional o de nacionalitat, no tenen sentit si no participen en la gestió i en la negociació, alhora que desenvolupen una

tasca d'unitat lligada a tot el procés de lluita.

Si no fos així, la presència d'aquests òrgans es faria innecessària i esdevindrien —aquests òrgans— instruments burocràtics que esperen «ordres» per actuar, depenent de les decisions que es prenen per dalt i que la majoria de les vegades no es prenen quan les condicions del moment ho exigeixen.

El desenvolupament desigual de la classe obrera, de la seva consciència, junt amb les diverses condicions de lloc, fa que moltes vegades no es pugui actuar coordinadament. N'hi ha prou amb tot això per refermar aquesta autonomia, aquesta capacitat de gestió, negociació, elaboració i decisió pels òrgans a distints nivells. I no cal que sigui contradictòria. Uns sindicats que davant la seva pròpia realitat fossin inoperants, acabarien per morir-se o serien deixats de banda pels mateixos treballadors i àdhuc esdevindrien un obstacle. Com a conseqüència, la pressió, els ritmes en la mobilització i la lluita dels treballadors en pretendre buscar un fals «uniformisme», estarien marcats per les zones o sectors més endarrerits o fins i tot pels que no disposen de condicions per mobilitzar-se. Les zones més desenvolupades o millor organitzades es veurien forçades a rebaixar els seus plantejaments, i en aquest cas a acoblar-se a la marxa general. Si aquesta visió tan pobra té força, seria una limitació que crearia no només impaciència, sinó descontent i frustració que no ajudaria ningú. El paper dels sectors més avançats dels treballadors i de la seva facció més organitzada és anar obrint camí. Lluitar per llurs reivindicacions i drets, i estimular, d'aquesta manera, el conjunt dels assalariats o influenciar altres capes de la societat.

Pot haver qui pensi que, en plantejar aquesta qüestió, el que es vol és oblidar o no tenir en compte la marxa general de la situació espanyola; que el que es planteja és una fugida endavant i es corre el perill de fer un salt en el buit. No es tracta pas d'això. És que ara ens trobem davant una nova fase, en la qual cal prendre decisions, actuar quan les condicions ho aconsellin, i ajudar a l'avenç de la marxa general. ●

Malgrat la crisi econòmica els capitals espanyols se'n van a l'estranger*

Francesc Artal

Quan l'economia espanyola, segons l'enquesta de població activa de l'INE (per no dramatitzar encara més les xifres), tancava l'exercici del 1979 amb 1.334.200 parats (un 10,14% de la població activa, gairebé la meitat dels quals eren joves), quan l'any 1980 s'inicia amb el mal presagi d'una inflació de prop del 20%, quan el dèficit comercial va creixent (perquè la desprotecció ha liberalitzat les importacions i les exportacions han esmorteït llur ritme d'expansió), és interessant de preguntar-se les raons per les quals, en uns moments en què les perspectives dels experts són pessimistes per al proper quinquenni (esdevenint cada vegada més incerta la superació de la crisi econòmica actual), les inversions directes espanyoles fetes a l'estranger s'han llançat de forma espectacular en els darrers tres anys.

1977, 1978 i 1979: les xifres es disparen

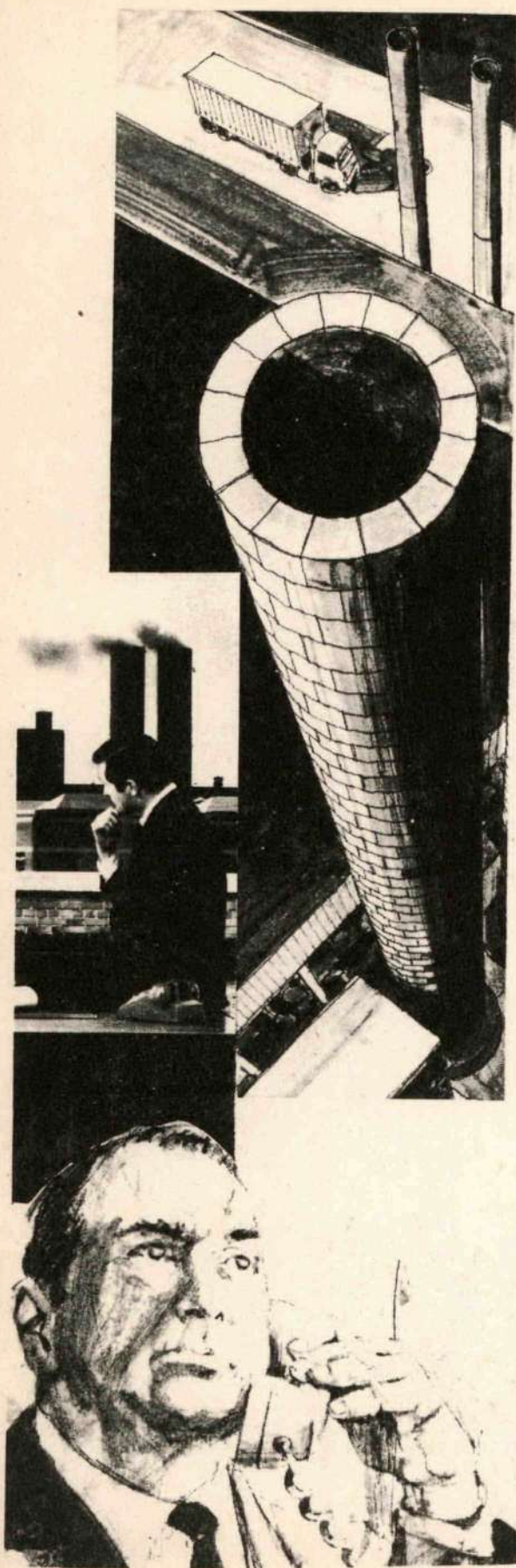
Les inversions directes autoritzades de capitals espanyols en empreses estrangeres —dirigides especialment vers els sectors industrials manufacturadors o transformadors— han passat de 13.495 milions de pessetes el 1977 a 22.351 milions de pessetes el 1979 (en dos anys, per tant, l'augment ha estat del 65,62%, en termes nominals). Si s'observa la sèrie d'ençà del 1963 (aleshores la xifra amb prou feines arribava als 500 milions de pessetes, en pessetes constants del 1978), es constata un increment fortíssim en el 1974, car s'assolí la quantitat de prop de 15.000 milions (en pessetes constants del 1978) enfront dels gairebé 9.000 milions del 1973 i dels 6.000 milions del 1976 (any de retrocés). Després de la davallada del 1975 i el 1976, provocada en part per la mort de Franco i la crisi del petroli que el govern enfrontà amb retard, durant el darrer trienni la xifra es torna a disparar verticalment, a causa sobretot del relaxament normatiu adoptat pel govern espanyol (Decret 1.087 de 14.4.1978, O.M. de 2.10.1978, R.D. 2.236 de 14.9.1979, O.M. de 15.10.1979), d'acord amb el qual l'Administració deixava de fiscalitzar el caire de les inversions i es limitava a quedar informada de les activitats a dur a terme a l'estranger, i, sobretot, s'agilitzaven els

tràmits administratius. La nova normativa, presidida per la filosofia del programa econòmic neoliberal del govern presentat al país durant l'agost de l'any passat, ha permès i ha impulsat la sortida important de capitals cap a fora. Per al govern de la UCD, es tracta de donar via lliure a la iniciativa i als interessos privats, perquè creu que d'aquesta guisa es resoldran, de forma espontània i miraculosa, els problemes de la crisi econòmica. Tot i que les xifres espanyoles d'inversió directa a l'estranger són encara modestes comparades amb les de molts països desenvolupats (per al cas dels europeus, representen el 3% dels ingressos deguts a la importació, mentre que per a Espanya les inversions directes a fora representen l'1,4%), cal assenyalar que en sis anys s'ha duplicat el nivell del 1973 i que la xifra corresponent als tres exercicis darrers hauria pogut permetre, probablement, la creació d'uns 20.000 nous llocs de treball industrial —per posar l'exemple dels sectors més costosos— a l'interior del país (i això sense considerar el volum, sempre poc conegut, de les reinversions).

¿Qui són els protagonistes?

Sota la perspectiva del capitalisme, els capitals adreçats a l'exterior (sota la forma d'inversions directes, compra de valors mobiliaris, crèdits a llarg termini, crèdits comercials, manteniment de sucursals i delegacions, prospeccions petroleres, etcètera) tenen dues funcions bàsiques: assegurar el proveïment de matèries primeres i fer costat a l'estratègia exportadora del país que fa la inversió. Però hi ha una altra funció molt important, que consisteix a cercar força de treball més barata i menys conflictiva, per tal d'evitar-se així el fet de pagar, en el país propi, uns salaris comparativament més alts, i el fet d'haver d'enfrontar-se amb un moviment obrer conscient i ben organitzat. A partir d'aquestes perspectives, es pot afirmar que els capitalistes espanyols estan fent les opcions següents: 1) desviar la inversió que es venia fent vers els Mercat Comú (on calia preparar el terreny a les exportacions espanyoles) cap a l'Amèrica llatina, sobretot a Mèxic i a Veneçuela (continent on, durant els darrers tres anys, ha anat el 63% de la inversió). ¿Raons? Una raó és que els salaris que es paguen són més baixos que a Espanya; una altra és que, casualment, hi ha dictadures que esclafen qualsevol mena de sindicalisme reivindicatiu (casos de l'Argentina, del

* Cal agrair a l'economista Emili Mas i Margarit les observacions fetes sobre aquest article, la majoria de les quals han estat incorporades. Amb tot, tal com solen advertir els ciutadans britànics, la responsabilitat de les deficiències, cal atribuir-la només a l'autor.

Brasil, Xile, etcètera), amb la qual cosa es poden posar en pràctica les polítiques neoliberals d'abai-
xament dels costos per la banda de l'oferta, per-
què, indubtablement, produir dins el context d'u-
na dictadura política implica que els empresaris,
per exemple, hagin de pagar menys per la segure-
tat social de llurs treballadors. 2) La segona op-
ció consisteix a produir a l'estranger i, conse-
qüentment, a deixar de fer-ho a Espanya, car per
aquest sistema els capitalistes obtenen uns
guanys superiors, que és en definitiva l'única cosa
que els interessa (que l'atur creixi dins Espanya
no sembla pas que els preocupi gaire).

És impossible —o, en tot cas, ben difícil— de
demostrar que algunes empreses hi hagin anat a
obrir camí a les exportacions espanyoles, o a asse-
gurar l'aprovisionament de productes energètics.
Agafant una mostra de les principals empreses (i
excloent-ne el cas dels bancs), hom pot estimar
que no menys del 60% perseguia només uns
guanys més elevats. Tal és el cas, probablement,
de Cementos Alba, que des del 1977 fins al maig
de 1979 ha invertit 1.434 milions de pessetes a
Mèxic, o d'El Corte Inglés, SA, que durant el ma-
teix període ha dirigit 1.000 milions de pessetes a
Mèxic, o d'Inmobiliaria Eurobuilding, que ha
invertit 454 milions a Veneçuela, o d'Huarte
y Cía, amb 528 milions a l'Argentina, o de Plurin-
co Cía Constructora, amb 350 milions també a
l'Argentina, i de moltes altres empreses, com Inv.
Papeleras Iberoamericanas, Alani, Uralita, As-
land, Torras Hostench, etcètera (font: «Banca Ca-
talana», núm. 55, desembre 1979, pp. 36-44). Tot
això, sense esmentar el cas dels bancs (Banco Es-
pañol de Crédito, a l'Uruguai; Banco de Santan-
der, a Guatemala, Xile i Puerto Rico; Banco Cen-
tral, a Puerto Rico; Banco Exterior de España, a
Xile i Nicaragua, etcètera), perquè hom suposa
que deuen dedicar alguna part considerable de
llurs operacions a promoure la importació de pro-
ductes espanyols.

En plena crisi econòmica, ¿és intel·ligent d'invertir a l'estranger?

Sota el punt de vista de l'esquerra, i tenint en
compte que a Espanya s'inverteix molt poc i que,
per tant, no s'hi creen llocs de treball mentre que
l'atur s'acreu de dia en dia, és inadmissible
aquesta nova estratègia del capitalisme espanyol.
I, a més, és estúpida sota el punt de vista de la
mateixa lògica capitalista, car allà on caldria anar
a fer prospeccions de mercat és a l'àrea de la
CEE, ja que Espanya en serà membre dintre de
quatre dies. Però anar a invertir a la CEE és
massa difícil per a les nostres burgesies, perquè
la competència hi és molt dura, i, en conseqüèn-
cia, hom ha optat una vegada més per la via més
fàcil, per un camí subaltern, que no sempre és el
més intel·ligent i el més segur si hom es planteja

una estratègia a llarg termini.

Davant de la crisi econòmica, doncs, al govern de la UCD se li ha acudit la idea brillant de facilitar els tràmits administratius per als expedients de demanda d'inversió a l'estranger. Si, el 1977, dels 390 expedients presentats, en foren autoritzats el 77,50% (que representava el 94,14% del valor), el 1979, dels 580 expedients presentats, en foren autoritzats el 97,17% (per a un total de 22.350 milions de pessetes). El nombre d'autoritzacions ha crescut en un 73% entre el 1978 i el 1979 (vegeu «Información Comercial Española», núm. 1.718, 6 de març del 1980).

En tot cas, allò que és més preocupant és el canvi brusc de la tendència a invertir a fora, i hom tem que no es tracti d'un fenomen passatger, sinó persistent. Evidentment, sempre és difícil, ho hem vist, saber quina part de la inversió directa a l'estranger promou realment les exportacions espanyoles, contribuint així indirectament, per tant, a estimular l'economia pròpia. Igualment, és molt complicat poder esbrinar exactament quina part de la inversió s'hauria pogut fer en territori espanyol, i en quina mesura han estat perduts llocs de treball. Però el que resta molt clar és que el govern està donant grans facilitats a la iniciativa privada per a treure, acceleradament, capitals del país, mentre que, paradoxalment, els empresaris inverteixen cada cop menys i l'atur esdevé, perillosament, cada dia més dramàtic.

Observacions finals

Podria semblar a algú que l'increment de les inversions directes a fora —les quals, d'altra banda, segons les xifres provisionals del 1979 representaren, dins de la balança de pagaments, el 77% del total d'inversions espanyoles a l'estranger— és un bon símptoma que demostra que, per fi, el capitalisme hispànic es posa a to amb els altres països de l'Europa occidental. Però s'ha de considerar que, simultàniament, en la mesura que aquest fenomen signifiqui deixar d'invertir dins del país, també pot significar un impuls negatiu per al nivell de la nostra demanda efectiva, una davallada en la potencialitat adquisitiva interior i, en darrer terme, un retard en la consolidació del mercat espanyol. Els efectes podrien agreujar-se si la sortida de capitals facilités encara més les importacions des de països del Mercat Comú, en uns moments com els actuals de forta desprotecció per a complir els compromisos del govern espanyol de rebaixament aranzelari envers els països de la CEE, per tal de preparar l'entrada d'Espanya per al 1983. En una situació en què potser fóra més adequat especialitzar certs productes de cara a la competitivitat dins de l'àrea comunitària, el govern de Madrid no tan sols no fa res (deixant-ho tot en mans de l'espontaneïtat, pensant que les coses s'arrangen soles), sinó que col·labora a empènyer els capitals portes enfora. ●

El «new deal» dels anys 80

**Entrevista amb Paul Sweezy*

Actualment no es veuen pas signes de canvis revolucionaris a Europa, ni als altres països d'Europa ni al Japó; en canvi es va cap a una època de transformacions reformistes. Però la història no es repeteix mai de la mateixa forma i tot depèn de les relacions de força que es van determinant. El mèrit de Mao: haver trencat la sacralitat del partit comunista.

Nova York, setembre.— Setanta anys ben portats, una gran frescor en l'acostament a una realitat que de vegades l'ha portat a ajornar les seves anàlisis, una obertura juvenívola als canvis que poden trencar els esquemes construïts al voltant d'una taula; així se m'ha presentat Paul Sweezy, ja professor de Harvard, mestre escoltat de la ciència econòmica marxista i punt de referència obligat per a l'esquerra americana. L'he trobat a la seu, vellota però prestigiada, de la «Monthly Review», la revista que va fomentar la unió

* Entrevista amb Paul Sweezy sobre les respostes capitalistes a la crisi, la situació de la lluita de classes a Amèrica i en el món, la imatge del socialisme i la «tercera via» del PCI publicada en Rimascita, n° 35, setembre 1980, pàg. 29-30. Traducció: Roser Argemí.

político-cultural amb Leo Huberman. De la trobada amb ell n'he tret lliurement, amb el seu consentiment previ, aquesta entrevista, que recull d'una forma no sistemàtica els judicis que m'han semblat més interessants per a un públic italià.

—En un article recent de la «Monthly Review» has expressat el temor sobre el fet que l'agreujament de la crisi econòmica, amb l'agudització consegüent de les tensions socials, pugui menar certes classes dirigents a desfer-se de la democràcia. Però no són, potser, Roosevelt i el «New Deal» la prova que el mateix sistema capitalista pot donar una resposta democràtica a una crisi econòmica, a diferència de tot el que s'esdevingué a Itàlia i Alemanya després de la primera guerra mundial?

—Des de llavors l'Europa ha canviat molt. A Alemanya i a Itàlia la democràcia té arrels més fortes i més profundes que ahir. En el meu darrer article jo em referia, sobretot, a la situació al tercer món. Pel que fa al «New Deal», es va tractar d'un gran moviment de reformes internes en l'estructura del capitalisme, un moviment que va reeixir gràcies a l'adhesió dels treballadors i de la gent d'Amèrica. Crec que aquesta adhesió també existiria actualment si es desenvolupés un altre moviment reformista.

—Als Estats Units, una crisi econòmica devastadora, minaria o no la democràcia?

—Sí, podria minar-la. Ara ja estem presenciant un gran decantament conservador i és previsible una polarització creixent entre dreta i esquerra, entre un moviment progressista i un moviment reaccionari. Òbviament, la dreta cercarà una via de sortida a càrrec del nivell de vida de les capes populars. En canvi la preocupació principal de l'esquerra serà la defensa dels més pobres contra ulteriors balafaments i potser la recuperació d'algunes pèrdues sofertes en aquests anys d'inflació creixent. Però com que fins i tot un èxit en aquesta direcció deixaria sense resoldre el problema de fons, em sembla inevitable que l'esquerra es vegi menada a fer un programa general per tal d'obtenir que el sistema afavoreixi més els grups que tenen les rendes més baixes.

—L'agudització de la lluita de classes tornaria a plantejar el problema històric de la manca d'un partit obrer als Estats Units?

—No cal caure en l'error, en què cau fins i tot l'esquerra, de creure que el capitalisme dels Estats Units s'orienta cap a una versió americana de l'Estat dels grans monopolis, un Estat autoritari i repressiu a l'interior i cada vegada més militarista i agressiu a l'exterior. Em sembla que les coses no són tan senzilles. La hipòtesi que plantejava es funda en dues premisses, ambdues discutibles. En primer lloc se sobreentén que com que la classe obrera americana no s'ha dotat mai d'una organització política autònoma, no ho aconseguirà ni en el futur. Els qui raonen d'aquesta manera no tenen només un concepte simplístic de la història de la lluita de classes als Estats Units, sinó que a més exclouen d'una forma preconcebuda el fet que es puguin determinar models nous de comportament i formes noves de lluita. La segona premissa, que em sembla també discutible, és que tots els capitalistes estaran d'acord a mantenir una política repressiva de tipus feixista. En la realitat una política similar no tan sols seria massa costosa per a les classes mitjanes i elevades, sinó que no oferiria solucions als problemes reals del capitalisme americà. La malaltia principal que pateix el capitalisme monopolista és una tendència constant a la sobreacumulació que restringeix l'esfera de les inversions rendibles.

—És a dir els capitalistes acumulen més profits dels que poden invertir d'una forma rendible...

—Sí, però aquest problema no es pot resoldre, sinó només ser agreujat per un rebaixament del nivell de vida dels grups socials que tenen les rendes més baixes. Per tant, cal exactament el contrari: un substancial i creixent augment del nivell de vida de les classes que tenen les rendes més baixes.

—No tems els efectes negatius de l'allargament del consumisme?

—No penso pas en una expansió dels consums individuals. En l'estadi actual del desenvolupament capitalista és important un gran desenvolupament dels consums socials i un millorament molt gran de la qualitat de vida. Se'n dedueix que existeixen les bases objectives per a una aliança interclassista entre els qui més pateixen la crisi del sistema i l'estrat de la classe dirigent que programa més a la llarga.

—En fi, l'esquema del 1933. Es pot tornar a fer la hipòtesis d'un «New Deal»?

—Sí, però la història no es repeteix mai de la mateixa forma o no cal arribar a la conclusió que una aliança així assumirà la mateixa forma que fa mig segle. En aquell moment els treballadors van ser el **partner** més petit. També d'esdevindrà ara així? A parer meu, la resposta no depèn ni de la lògica ni de la teoria sinó de les relacions de força que es van determinant durant la lluita.

—Fa uns anys vas escriure que estava a punt d'obrir-se un període nou de grans esdeveniments revolucionaris. Quin és avui el teu judici sobre l'estat de la lluita de classes?

—Em sembla que he estat massa optimista. Avui no es veuen pas senyals de canvis revolucionaris ni a Europa, ni als altres països de l'Occident ni al Japó. Suposo que en aquesta part del món anirem vers una època de transformacions reformistes, vers un nou «New Deal». Es podran donar situacions revolucionàries en altres llocs, a la perifèria del capitalisme.

—I a Itàlia?

—No ho sé. Només puc dir que la classe dirigent dels Estats Units sempre ha tingut la possibilitat de controlar la situació millor que a Europa. La classe obrera americana està profundament fèrida per les contraposicions racials, ètniques. Per moltes circumstàncies és molt difícil per als obrers americans veure's a ells mateixos com una classe separada i portadora d'interessos contraposats. Canviar aquesta situació comportarà una tasca llarga.

—Les dificultats i les crisis de les societats sorgides de les revolucions socialistes també hauran contribuït a aquesta identificació de la classe obrera americana amb el sistema?

—Sospito que l'experiència de la URSS i dels altres països de l'Est d'Europa no ha tingut un gran poder suggestiu sobre la classe obrera de l'Occident i del Japó. La influència dels anomenats països socialistes en els del Tercer Món és

diferent. Per a aquests països la URSS, malgrat les grans dificultats i les guerres, ha aconseguit metes extraordinàries, és un model. Si bé és cert que no ha creat la utopia...

—Però la polèmica entre la Xina i la URSS haurà embrutat la imatge del socialisme fins i tot en el Tercer Món.

—Jo penso, ben al contrari, que les polèmiques dels anys seixanta i més tard la revolució cultural han posat a la llum del sol moltes qüestions importants que, d'una forma equivocada, s'havien amagat o forçadament s'havien suprimit. Per exemple, penso que un dels grans mèrits de Mao ha estat el fet d'haver trencat la sacralitat del partit comunista, d'haver-lo fet baixar d'un altar en què tots l'havien d'adorar.

—Però la revolució cultural s'ha acabat i els nous dirigents xinesos ho han confessat.

—Sí, s'ha acabat, però ¿qui pot excloure que no n'hi haurà una altra? En Mao no ha parlat d'una sinó de moltes revolucions culturals. I probablement caldrà que passin molts anys abans de poder parlar d'una veritable societat socialista.

—Tornem a Amèrica. Perquè un país que produeix capitalistes de primera classe i universitats de primer ordre genera presidents grisos i candidats mediocres?

—No cal posar massa interès en les persones dels candidats a la presidència, llevat de Roosevelt, que d'altra banda no va ser mantingut per la majoria de les classes dirigents; cap dels presidents dels últims deu anys ha jugat un paper important. Però això també depèn de les característiques pròpies del nostre sistema constitucional que intenta evitar la concentració de poders i es basa més aviat en el repartiment i l'equilibri dels poders entre el govern federal i els Estats, entre l'executiu, el legislatiu i el judicial, entre el fort pes dels interessos privats i els interessos complexos de la classe dominant.

—Als Estats Units, no hi ha una «classe general»?

—Hi ha un interès general de la classe dirigent per mantenir el sistema americà davant de la resta del món. Però el problema del funcionament dels mecanismes institucionals americans hauria d'atreure més l'atenció dels marxistes joves.

—Quina idea té un marxista americà de l'eurocomunisme?

—Es un moviment essencialment reformista. Si de veritat el PCI dugués a terme una política revolucionària es trobaria en dificultats. Per mantenir-se com un gran partit no pot fer altra cosa que seguir una política reformista, bellugar-se dins els mecanismes del sistema.

—Però l'ambició del PCI és practicar un reformisme revolucionari...

—El 1962 o 63, no ho recordo bé, el meu amic Paul Baran va tenir un llarg col·loqui amb en Togliatti a Roma i, entre altres coses, van parlar de la línia política del PCI, basada en les reformes d'estructura. Era una línia que els comunistes xinesos criticaven molt severament com a revisionista. En Paul Baran va preguntar a Togliatti: «Com podeu conciliar les vostres tesis amb el pensament marxista tradicional?» Saps què li va respondre en Togliatti? «És fàcil, per a tu que ensenyes en una bonica universitat americana de criticar la nostra línia i arribar a conclusions revolucionàries. Però, ¿què diries si estiguessis al meu lloc? I què faries si volguessis menar un partit tan gran com el meu?». Baran em confessà que no va saber què contestar a Togliatti. Li havia posat aquella objecció perquè creia en la teoria revolucionària, però no podia pas suggerir a Togliatti de fer tornar endarrera el moviment obrer italià i el partit comunista italià per apaivagar les preocupacions revolucionàries d'un intel·lectual americà. Una resposta similar no hagués tingut cap sentit.

—Però no crec pas que l'elecció de Togliatti es pugui explicar amb raons de conveniència oportunística. El PCI s'ha posat el problema de donar resposta original als problemes del moviment obrer del món industrialitzat. De treballar per la transformació d'una societat bastant més complexa que la russa del 1917.

—Però el fet que a l'Europa occidental no funcioni la via soviètica no vol pas dir que si hi funcioni la via parlamentària i socialdemòcrata.

—Però és que el PCI parla de tercera via, entre la soviètica i la socialdemòcrata.

—No sé pas què és. Però estic molt encuriós respecte de l'eurocomunisme i estic content de poder-ne parlar amb un comunista italià.

—Però el problema és complex i el discurs seria molt llarg.

—Sí, caldria que l'entrevista te la fes jo a tu. ●

Feminisme i homosexualitat

EL MACHETE: De manera sorprenent, el tema de la quotidianitat comença a incloure's entre les prioritats d'aquest conjunt (no tan contradictori com sembla) conegut per **esquerra mexicana**. A tu el tema de la política sexual t'ha interessat molt, i com a mostra d'això hi ha un assaig teu a «Nexos» (**Les varietats del Mèxic freudià**). Una de les característiques dels moviments anomenats revolucionaris o d'esquerra ha estat llur profund **moralisme** (faig servir el terme pejorativament). A què atribuiries la persistència de cànons del comportament tan lligat al poder ideològic dels opressors?

Carlos Monsiváis: Potser, al terror de no ser capços d'anar al fons fent taula rasa de les creences i dels codis dominants. Segur que, fins no fa gaire, l'èmfasi en la política i en l'economia no deixava espai per a d'altres preocupacions. Certament, part de la resposta s'ha de trobar també en la solidesa d'una institució familiar molt tradicionalista en el fons i en la forma que oposa als canvis la varietat sorprenent dels seus xantatges i mètodes retentius: «O la integritat familiar o la desintegració social.»

Com a paradoxa no està malament: el moralisme de l'esquerra és contrapartida i complement del seu intent central: la moral de la resistència a l'alienació i l'explotació dels individus. És admirable la relació moral davant d'un ordre bàrbarament repressiu i corruptor; és, si més no, lamentable que, d'això, se'n segueixin sentiments de «culpa» o «excés». És certament decebedor l'espectacle d'éssers que reaccionen contra la injustícia social i econòmica i en la seva vida diària acaten normes d'arbitrarietat i discriminació semblants. Un cop desafiada l'eternitat del capitalisme, es desdenya el fet de qüestionar implacablement l'eternitat de la moral familiar, i es produeix així la santa aliança de consciència socialista i obsessió pel «comportament adequat i decent». La revolució és la utopia coneguda a la qual no es vol afegir —la por al desconegut— un capítol encara imprevisible: l'orientació revolucionària de la quotidianitat. I per «revolucionari» entenc aquí la resposta racional, crítica, democràtica.

E.M.: ¿D'on es desprèn tal paradoxa? Els teòrics fonamentals, Marx i Engels, per començar, van proposar una crítica profunda, un tornar a situar la família. Engels deia: «ara com ara, no se sap que passarà amb la família». ¿En què s'ha ba-

sat doncs aquesta negació davant de qualsevol heterodòxia, aquest amor per una part substancial de les tradicions conservadores?

La submissió pavloviana

C.M.: Abans d'intentar respondre't, et comunico un dubte. Crec que, per no parlar en clau, convé una definició «operativa» mínima de **moralisme**. En el sentit en què l'utilitzem, **moralisme** és el projecte de conservació i atac que insisteix en la vigència, per a totes les edats, de normes de conducta centrades en l'autoritat patriarcal, el respecte idolàtric i/o feudal a la família, el paper sempre subordinat de la dona, les distincions prenatales entre l'Allò Masculí i l'Allò Femení, etc. Tornant a la teva pregunta, crec que no es poden forçar els clàssics del marxisme perquè siguin el que no van ser: vidents de **totes** les necessitats dels seus descendents. Marx, diguem, com reitera Zillah Eisenstein, mai no va posar en qüestió l'estructuració sexual jeràrquica de la societat i va veure en la família un instrument del capitalisme sense dimensions específiques a dintre. Com ho demostraven a bastament les feministes socialistes i radicals, l'explotació de classe no és l'única «contradicció originària».

Si a aquesta abundant deficiència de la teoria clàssica, hi afegeixes l'experiència stalinista, el resultat és devastador. Entre altres coses, l'estalinisme ha estat una implacable empresa tradicionalista que, en el seu desig de regnes sense contradiccions ni oposicions, inclogué la moral individual entre els seus dominis primordials. No importa si es tracta d'un Estat, un partit, una coalició o una cèl·lula: una tècnica essencial de l'estalinisme (i de les seves ideologies successores) és evitar qualsevol dissidència per tal de potenciar l'obediència. Creguéu o no creguéu Stalin mateix en el cànon de la família feudal, el necessitava per tornar a implantar la submissió com a reflex condicionat. Ell va odiar reiterativament les discrepàncies perquè la uniformitat és el consens més gran i més devot. Per això, tant aviat com es va emparar del poder, va perseguir amb ràbia costums lliures i esperits llibertaris. Per arribar als processos de Moscou li calia refermar el patriarcat.

L'específic de la dona és la parella

E.M.: Hi ha, i és notori, un canvi d'actitud de l'esquerra mexicana enfront de la qüestió de la dona: ¿fins a quin punt aquest canvi és orgànic o fins a quin punt és un simple oportunisme?

C.M.: No em toca jutjar la intencionalitat, sinó els resultats fins ara boirosos a pesar d'avenços espectaculars. Un sector —que creix— decideix respectar l'especificitat del feminisme. Un altre pretén absorbir-lo i destruir-lo, perquè està segur que el feminisme és una insensatesa, ja que «li resta forces en el combat contra l'enemic principal» i perquè la lluita és inseparable, les dones al costat dels homes i qui no ho vegi bé que s'hi posi flors. Es nega l'especificitat de la lluita feminista, es nega l'opressió sobre la dona i es pretén dissoldre-ho tot amb el que jo anomeno «apocalipsi de la bondat», o «No siguem impacients, ja hi haurà temps de viure com és degut quan arribarà el socialisme. Esperem, el feminisme no fa falta, és reminiscència anticipada de l'explotació capitalista que caurà algun dia. És millor que esperem tots junts l'adveniment de l'alliberament integral».

El que ha passat als països socialistes mostra que això que hem dit és molt il·lusori, que les lluites han de continuar lliurant-se perquè la densitat de la cultura patriarcal ha travessat també molt fermament la ideologia socialista.

E.M.: Estic d'acord amb tu. A casa nostra, a penes es comença a entendre com a tal la lluita feminista, i tanmateix s'aclama la presència de la dona en els moviments revolucionaris.

De «soldaderes» a combatents

C.M.: És molt lloable, com ho demostren les experiències de Cuba, Nicaragua, Angola, El Salvador, Guatemala, etc. La dona hi ha jugat un paper renovador, estimulante, definitiu. El problema és precisar fins a quin punt aquesta participació venç la fèrria tradició patriarcal i fins a quin punt l'enfrontament entre el sexisme i el feminisme travessa, passa a través de les lluites revolucionàries. En això, sóc optimista, o més ben dit, crec en les conquestes irreversibles: les heroiques dones de la resistència salvadorenca, per exemple, no acataran ja, previsiblement, la seva anterior submissió domèstica.

Pel que fa al feminisme, la tendència ha estat de no veure'l orgànicament sinó com a suma de querelles: despenalització i legalització de l'avortament, igualtat de condicions laborals, resposta legal al problema de la violació, igualtat de condicions jurídiques, en fi, els punts avui més destacats. Es pensa que, un cop resoltes més o menys aquestes disputes, al feminisme li mancarà qualsevol sentit. Aquesta desició de veure en el feminisme un sindicalisme que no-gosa-dir-el-seu-nom es veu ben clarament en el cas de l'avortament. Per defensar la despenalització s'argumenten raons econòmiques i socials, però quasi ningú no accepta com a vàlid que una dona decideixi avortar en ple ús dels seus recursos corporals. El dret al cos es fa servir amb molta moderació o de manera molt retòrica, però n'hi ha pocs que hi

creguin com en un dret civil que ha de ser constitucional.

E.M.: Una recapitulació. Què creus que ha aconseguit, en aquesta dècada d'embranchada militant a Mèxic, el feminisme?

C.M.: Una resposta temptativa varia d'acord amb el criteri d'«utilitat» que s'hi apliqui. Si la mesura és el desenvolupament organitzatiu, el panorama és certament magre i, sobretot, sectorial; som davant de grups no gaire nombrosos de classe mitjana, sovint dividits o ideologitzats fins a la paràlisi. Si la mesura és el grau d'influència social, els resultats són molt amplis. El feminisme, en pocs anys, ha esdevingut un punt de vista del qual no es pot prescindir, que transcendeix de bon tros el seu radi **deliberat** d'acció i abasta de manera difusa però efectiva vastes zones de la població. No em refereixo, malgrat que no n'ignoro el grau d'influència, a l'afany imitatiu i colonitzador que veu en l'alliberament (amb cometes o sense) una tècnica d'**estar al dia** i aprofita el feminisme per modernitzar-se. El que destaco és realment important: a un país encara mancat d'organitzacions independents, sense tradició democràtica, amb una societat civil precària, el feminisme i els moviments d'alliberament sexual li aporten

una altra perspectiva crítica. Ara se situaran millor la «condició femenina» i «la condició masculina» com a productes històrics que alimenten i vigoritzen l'explotació laboral, la repressió social i la manipulació política.

PLAER I REVOLUCIÓ

L'actual legislació sexual de la Unió Soviètica és obra de la Revolució d'Octubre... La legislació social de la revolució comunista russa no vol ser producte d'un coneixement purament teòric, sinó més aviat resultat d'una experiència... Respecte a l'homosexualitat, a la sodomia i a d'altres formes de gratificació sexual, que en la legislació europea són qualificades d'ofenses a la moralitat pública, la legislació soviètica les considera exactament igual com qualsevol altra forma de l'anomenada relació «natural».

Grigoriï Batkis, director de l'Institut Moscovita d'Higiene Social (text del 1923)

Però l'avortament, perquè és pecat, no te'l dono

Fins ara, l'avenç clar del feminisme ha estat la ruptura amb els tabús verbals i socials. Per exemple, l'avortament, abans tema prohibit, és avui una causa cabdal, malgrat l'oposició tancada de l'Església (nacional i mundial) i la feblesa còmplice del govern (nacional). Aquest desenvolupament, no tan sols és atribuïble a l'«esperit de l'època» o al terror estès enfront de l'explosió demogràfica, sinó també a l'influx de les raons feministes. Per això no té gaire sentit qualificar l'eficàcia de la lluita en pro de l'avortament lliure i gratuït únicament pels seus (nuls) resultats legals evitar un altre criteri fonamental: **la disminució de l'opressió social**. Això es pot comprovar: minven de manera considerable, i a molts llocs, les sensacions de pena, vergonya, humiliació i dolor associades generalment a l'avortament. Certament que no ha estat el feminisme el responsable de la desaparició de l'Honra com a primer valor familiar, però sí que és atribuïble en bona mesura a propaganda i a lluites feministes el canvi d'actitud en desenes de milers de dones que, en avortar, no es consideren «víctimes del pecat» o «deixalles humanes», sinó éssers que, de manera conseqüent, elegeixen segons les seves responsabilitats. ¿Qui pot convèncer ja un bisbe que fustiga les dones perquè es creuen «mestresses del seu cos»? Només, com ho prova l'esquífit moviment Pro-Vida contra l'avortament, pot convèncer nuclis molt reduïts i fanatitzats. De manera no explícita o verbalitzada, les que avorten han conferit des de sempre al seu acte una dimensió política, de resistència a l'autoritarisme familiar, governamental o eclesiàstic, d'insubordinació davant de destins traçats des de fora. El fet que ho assumeixin de manera explícita és molt important.

Per això, la major victòria del feminisme es produeix ara mitjançant un procés de **contagi** o **contaminació social**. Avui les burles a les «dones que es creuen homes» es mesclen amb la inquietud davant dels rebutjos i de les acusacions de **masclisme** (ironia complementària: ja és inculpatòri el terme que fou fins fa poc el gran Timbre d'Orgull d'un Home Com Cal).

El masclisme, és un humanisme?

E.M.: És veritat, però també ho és el fet que fins ara els guanys s'han confirmat molt clarament en l'espai de la classe mitjana il·lustrada.

C.M.: Però era inevitable que les classes dominades, no les afectés gaire visiblement tal contagi persuasiu; en aquest àmbit, ni els mascles deixen de ser-ho per vergonya cultural ni les dones es consideren habilitades per usar lliurement el seu cos (no solament pel que fa a l'avortament). Però, atesa la rapidesa dels canvis socials, tant el descens del **prestigi intern** del masclisme, com la

discussió pública de la despenalització de l'avortament, l'efectiva igualtat jurídica de la dona, el salari de les mestresses de casa, el càstig legal als violadors, els drets dels homosexuals, etc., resulten avenços no minimitzables. Cal pensar en els segles d'explotació i d'invisibilitat social per a les dones i les minories marginades, o només considerar l'estratègia de la moral tradicional que, recolzada en l'Església, no concedeix cap bel·ligrància a les dones i no reconeix, fora de les pàgines policiaques o de la compassió destinada a les coses abjectes, l'existència civil dels homosexuals.

E.M.: ¿I què penses dels avenços a dintre de l'esquerra mexicana? Sigui com sigui, actituds com les del Partido Popular Socialista ja són d'antiquari. El Partit Comunista, el Partit Revolucionari dels Treballadors, els sindicats universitaris i d'altres organitzacions han fet seva la causa de la legalització de l'avortament i altres demandes feministes.

Deuen ser camarades, però són velles

C.M.: El progrés ha estat rapidíssim. Però no s'ha d'ignorar que, al llarg dels anys de prostració de l'esquerra, les dones van ser eliminades o relegades o subjectes al masclisme espectacular que tan magníficament recrea José Revuelta a **Los días terrenales**. No hi ha a la història de l'esquerra campanyes sòlides per aquest vot femení. L'esquerra va disposar de grups molt valuosos de dones, però no les va mobilitzar en funció dels seus interessos específics. L'absència d'una gran campanya pel vot femení no es pot atribuir solament a la fòbia a un «reformisme» que busca d'arrencar concessions a l'Estat burgès. N'hi ha prou de revisar les consignes de l'època per veure com abunden les peticions a un Estat burgès massa fort perquè en negui l'existència. No, el problema va ser el masclisme, i aquesta tradició explica de sobres les dificultats actuals de participació. Sé que això és anecdòtic, però només hi ha homes en la comissió comunista que defensa la legalització de l'avortament. Això no prova la discriminació, sinó les seqüeles fins i tot voluntàries d'una actitud que va prescindir sistemàticament de qualsevol representació femenina. D'aquí ve que guanys i batalles es produeixin bàsicament en el terreny propagandístic. El feminisme busca informar les dones del fet que la seva inferioritat programada és part essencial de la plus-vàlua capitalista, i els moviments d'alliberament sexual intenten establir clarament que un primer dret civil és l'ús del propi cos. Per això, aquestes lluites es vinculen amb el destí col·lectiu dels drets civils.

Avui diferents sectors d'avantguarda van entenen i acceptant els drets molt concrets i irrenunciables de les majories i de les minories margina-

des i aclaparades per un sexisme que és també explotació econòmica.

E.M.: La qual cosa no és obstacle per a les limitacions d'aquests moviments.

No gallegis, Clara Zetkin, que et volem per a estàtua

C.M.: Segons com es miri. El tiratge és migrat, i l'aparició de les seves publicacions molt irregular, els grups solen ser grupets i se solen dividir per dèries xovinistes, polèmiques sectàries, esclats de cabdalisme, etc. Però això, en conjunt, significa ben poc en funció del que s'ha obtingut en massa, i, per això mateix, convé revisar les nocions de **reformisme** i d'**estratègia de llarg abast**. Quant a les diferències individuals, qualsevol avenç pot ser radical. Disminuir o suprimir la humiliació personal i la desolació familiar de les que avorten és una empresa prou important en ella mateixa, com també ho és la consciència sindical o qualsevol ús concret de drets constitucionals i civils en els casos de dones violades o colpejades o explotades sexualment a la feina, dels homosexuals, vexats i coaccionats en agafades policiaques, etc.

D'altra banda, si en l'espai de l'esquerra l'autonomia del moviment feminista és tema principal, en una discussió més àmplia el punt més controvertible continua essent el control de la natalitat. Fins militants respectables advoquen per la fertilitat inextingible i s'aïllen de la lluita per la legalització de l'avortament, adduint que la multiplicació de les masses serà el senyal de l'extinció de l'imperialisme, o s'oposen a tota mesura de control demogràfic, qualificant-la de maltusiana i utilitzant hipòtesis igualment convincentes: l'homosexualisme és una malaltia disseminada pels imperialistes i la CIA per rebentar o debilitar el viril combat dels pobles del Tercer Món (professor José Santos, article no intencionadament humorístic).

E.M.: Tornem al que deies de la falta de representació pública de les dones. ¿No creus que també és deguda a la falta de militància dins de partits, organitzacions sindicals, etc.?

C.M.: També. Però aquesta falta de militància deriva d'un confinament previ a la cuina i a l'abnegació. Si milites, dona, seràs, l'Adelita, la **Soldadera**, la humil, heroica Joana. Un testimoni com **Benita**, de Benita Galeana, escrit el 1940, és admirable per la força amb què demana la inserció de la dona en el partit. Benita se sent exclosa, sense veu ni consideracions. És curiós: en publicar-se **Benita**, se n'envia un exemplar a la Unió Soviètica per veure si hi ha possibili-

tats de traducció, i els companys responen que el llibre és intradueïble perquè comporta dubtes sobre la concepció heroica de la dona en el partit, i això a la Unió Soviètica es considera una desviació temible. I tal situació d'ofec de la crítica encara es perllonga dues dècades més.

E.M.: I ja que toques aquest tema, ¿consideraries feminista la posició d'Alexandra Kolontai o la inclouries a l'altra tradició heroica però arraconada a què et referies?

De l'amor lliure al got mig buit

C.M.: En el sentit en què el contemplem, el feminisme és un fenomen realment nou. L'impuls de Kolontai era molt distint. Un cop passades les seves advocacions de l'«amor lliure», anarquia sexual, el sexe-com-un-got-d'aigua, etc., la Kolontai tenia poc a dir sobre les dones; nítida representant de la fallada bolxevic que, en no poder integrar una teoria feminista, va acabar identificant el feminisme amb el «feminisme burgès» sufragista. Com que no va defensar mai la necessitat d'un moviment feminista autònom, la Kolontai no va disposar de la base social que requeria per als seus punts de vista sobre el canvi radical en les relacions entre els sexes (altrament, va ser molt breu el seu període militant. Ja el 1923 es troba a la defensiva, i el 1926 intervé per darrera vegada en un debat polític. A Mèxic ve com a buròcrata silenciosa, i, del procés de les seves retractacions, només ens n'assabentarem quan se'n publicaran els diaris).

Així, el feminisme d'avui té poca cosa a veure, a desgrat dels deutes forçosos, amb l'esclat llibertari tan aviat suspès de la Kolontai, o amb la consciència esquingada de dones que, sentint-se privilegiades, des de la seva excepcionalitat combatien la marginació del seu sexe. El feminisme actual tracta d'usar el reconeixement i l'exercici de drets per obrir camí a una nova teoria i una nova praxi de la feminitat. Això és molt més ampli que el que es va incloure en el projecte anterior, de qualsevol manera molt extraordinari, molt heroic, de les primeres feministes.

E.M.: A part d'aquesta característica específica del dret a l'ús sense restriccions del propi cos, ¿quines característiques més tindria aquesta redefinició del femení? ¿Podries intentar de respondre-hi aproximadament?

C.M.: Aquesta redefinició inclou l'anàlisi de la feina domèstica, els drets laborals, el fet de posar en qüestió la parella, l'examen crític de les virtuts considerades tradicionalment femenines. Una redefinició cultural tan vasta posa en qüestió les imatges del sacrifici, l'abnegació, la sublimitat, el lliurament sense condicions, l'amor-passió, etc. Tota una ideologia de l'opressió se

situa entre parèntesis. En el fons, es posa en qüestió la separació tan abruptament i rígidament establerta entre allò «masculí» i allò «femení».

Sóc mascle per no plorar

E.M.: Cosa que tindria com a contrapartida inevitable la redefinició de la masculinitat.

C.M.: Això és també inevitable. Sense anar més lluny, la masculinitat deixa ara de ser un repertori de gestos i de comprovacions externes per tornar-se conducta normal i inevitable. D'entre els temes que avui s'analitzen dràsticament, hi ha la funció dels arquetips i la posada en escena dels papers. El **mascle** ha estat una actuació, una teatralització de la conducta masculina. I aquesta escenificació de comportaments i de gesticulacions, en la mesura que el feminisme guanya terreny, es defensa amb volades proteiques i amb concessions per no encallar-se en el ridícul (¿qui imitaria avui, amb ple coneixement de causa, Clark Gable, Jorge Negrete o, a l'altre extrem, l'Indio Fernández o Blanco Moheno?) Arraconat pel que fa als seus prestis culturals, el masclisme vol actualitzar-se, sofisticar-se, i està disposat fins i tot a renunciar al seu nom, no a les actituds essencials (desafiament, voluntat de poder, identitat arrogant no lligada a principis autocrítics). El sexista d'avui mira amb desdeny el mascle d'ahir. I és que el problema està en el fet que «la masculinitat» que coneixem és subproducte d'una ideologia de la superioritat innata sobre els febles, la dona en primer terme.

E.M.: ¿Creus que s'avança o progressa en aquesta redefinició de la masculinitat?

C.M.: Aquesta és una pregunta amb trampa, perquè tota resposta serà inverificable. S'avança de la manera possible en el nostre medi, amb una rapidesa enorme pel que fa a canvis exteriors i amb una resistència exacerbada, crispada, tocant a prejudicis i a dominacions ancestrals. És cert que un masclisme fatxenda, estereotipat, avui és només un humorisme involuntari. Però d'altres formes del masclisme continuen amb gran bel.ligerància perquè representen necessitats de domini que es creuen irrenunciables i l'espai de supervivència de les quals és la violència irracional, la tirania en qualsevol de les seves formes.

E.M.: I aquest masclisme es basa en la puresa fràgil de la dona. Ara recordo —la citació no és textual— una frase d'Emma Godoy: «Les dones ho són de la cintura en amunt i no de la cintura en avall.»

C.M.: Per tal de garantir efectivament aquesta puresa inconsútil, les dones haurien de ser-ho

del pensament en amunt.

I en un got oblidat es desmaia un complex

E.M.: I a propòsit dels anys del masclisme, caldria recordar que, d'alguna manera, el mascle també es castra.

C.M.: ¿No creus que això és naufragar en el psicologisme? Les limitacions que el mascle s'infligeix i la impossibilitat de maduresa a la qual s'obliga amb la seva conducta no suprimeixen les vexacions i els sofriments de les seves víctimes. Ara convé atendre prioritàriament les coses molt concretes de l'opressió, i no pas veure els malefics psicològics que ocasionen a l'opressor; cosa que, en qualsevol cas, és un dany de segona classe. Els revessos anímics dels botxins són més aviat font de l'humorisme voluntari.

Les minories sexuals

E.M.: M'agradaria que reviséssim l'actitud de l'esquerra mexicana davant d'un fenomen com l'homosexualitat. ¿Com t'expliques la virulència, el menyspreu, la ignorància enfront d'aquesta qüestió?

C.M.: L'esquerra de Mèxic, la integren mexicans. Aquesta brutal i legalista obvietat et descriu d'entrada una formació homofòbica, l'odi/temor a la diferència i la sensació de superioritat instantània enfront dels «rars», els «altres». Si enfront del feminisme, causa finalment de masses, l'esquerra no va mostrar més sensibilitat durant dècades, davant de l'existència d'una minoria feta invisible no es podia esperar sinó el que va passar: burla, incomprensió, repugnància pel sol fet de tractar el tema.

Els exemples d'això són abundants. L'heroï mexicà per antonomàsia, en aquest segle, Emiliano Zapata, quan té notícia de l'homosexualitat de Manuel Palafox, el seu ideòleg i el seu redactor, s'enfurisma de tal manera, que només li perdona la vida per la força de l'argument polític (després de l'afusellament d'Otilio Montañó, una altra liquidació dins el zapatisme hauria estat desastrosa). Si vas de la cultura pagesa a la urbana, et trobes que el tema hi aflora mitjançant l'escàndol: els gravats de Posada sobre l'agafada en el ball de los 41 ratifiquen i sostenen una imatge popular: l'homosexual és el senyoret afeminat, el súmmun de l'oci de la classe alta que perverteix proletaris amb els seus diners. A aquesta imatge predominant, se n'hi afegeix una altra, servil i complementària: el prostitut de bordell, l'infortunat producte d'una tragèdia biològica. No hi ha termes mitjans. I entre aques-

tes dues versions, l'aristòcrata lasciu i decadent que abusa de la urgència econòmica que acompanya la virilitat popular i la víctima infeliç de la biologia que repta i es contorneja patèticament, la conclusió és dràstica: l'homosexualitat és anunci de la desintegració burgesa o una broma pesada del destí.

HOMENATGE (VOLUNTARI) A LA MARE

Als països feixistes, l'homosexualitat, assot de la joventut, floreix sense el més mínim càstig: al país on el proletariat ha assolit el poder social, l'homosexualitat ha estat declarada un delictes social i és severament castigada. A Alemanya ja existeix un lema que diu: «Eradicant els homosexuals, desapareix el feixisme.»

Màxim Gorki en un text immediatament posterior a la llei introduïda per Stalin, el març de 1934, que castigava als actes homosexuals amb penes màximes de vuit anys de presó.

Stalin al país de les meravelles

A aquesta visió social completament indiscutida durant dècades, l'esquerra hi afegeix la preocupació per l'home nou, demanda d'incontaminació i de puresa l'atracció mística de la qual dura fins avui. «Construïm l'Home Nou.» La demanda de sant Pau es torna fonamental en la prèdica stalinista, i en els quadres de Guerósimov el somnieig és taxatiu: homes nous feliços, contents, justament esperançats, des del tractor o a la fàbrica modelen llur exemplaritat: bons pares, esposos, fills, camarades, ciutadans. Sens dubte, l'homosexualitat no té res a fer en aquest idil·li i és molt explicable que l'esquerra es molesti vivament i visceralment enfront de tot allò que afecta aquest projecte.

E.M.: A aquesta incapacitat per adonar-se que no caben en el retrat esplendorós, s'hi ha d'afegir la condició dretana de quasi tots els homosexuals coneguts.

C.M.: Inevitablement. La «bona societat» els atorga una mínima tolerància si mostren els seus diners o demostren el seu talent, si commouen, inviten o entretenen. El cas paradigmàtic està en el grup d'escriptors coneguts avui com «los contemporàneos». L'esquerra els persegueix amb ràbia, els denuncia perquè «perverteixen el jovent», demana que siguin expulsats de la feina, els dibuixa cruelment, organitza contra ells croades moralitzants. El cas estrany, llavors, no és que Salvador Novo es torni un reaccionari implacable, sinó que Carlos Pellicer mantingui fins al final la seva posició democràtica i antiimperialista.

Aigües amb els poetessos

E.M.: Quina relació té el procés de l'esquerra mexicana amb l'estalinisme a la URSS?

C.M.: Molt àmplia. Tot i que a la URSS hi hagué «obertura». Et cito dades d'un assaig de Faure i Thormstad.

Al principi, la legislatura soviètica declara «l'absoluta no-interferència de l'Estat i de la societat en els assumptes sexuals, sempre que no es lesioni ningú i que no es perjudiquin els interessos de ningú». El 1933, els stalinistes proclamen «la decadència proletària» i defineixen l'homosexualitat com a «producte de la decadència dels sectors burgesos» i com a «perversió feixista». El gener de 1934, hi ha arrestos en massa a Moscou, Leningrad, Kharkov, Odessa. Els detinguts (actors, escriptors i músics, entre ells) són acusats de participar en «orgies homosexuals» i són condemnats a uns quants anys de treballs

forçats a Sibèria. El 1934, per intervenció personal de Stalin, s'introdueix una llei que castiga els actes homosexuals amb cinc anys de presó, si són «consentits», o amb vuit anys si es va fer servir la força, o si la seducció tingué lloc «públicament i amb intenció declarada». El període és furibundament moralitzant: canonització de la parella («L'home que no es pren seriosament el matrimoni és també mal treballador»), creença que els homosexuals s'esmenen llegint Marx als camps de concentració, inspecció dels llençols dels soldats de l'Exèrcit Roig per avergonyir els qui es marturben, etc., i amb demostracions científiques a l'abast en tots els casos.

E.M.: De qualsevol manera, no es pot comparar aquesta repressió o «depuració» amb les que van emprendre els nazis, amb afusellaments en massa, confinaments en camps de concentració (on foren executats a milers), etc.

C.M.: Sí, són desenes de milers d'homosexuals els exterminats a Auschwitz, senyalats amb l'estrella rosa que els identificava. En el nazisme va funcionar plenament la vella estratègia: un Estat que decideix negar tota dissidència, reafirma la família com a públic fonamental, la lleialtat de la qual reclama com a paga per la protecció il·limitada. La vida privada es torna estentòriament pública. Potser passa que un Estat endurit o en camí de ser-ho busca minories que li serveixin de boc emissor, però això s'hauria de provar. En el cas de la URSS, el fet evident és que es va pensar a enfortir la defensa interior aïllant tant com convingués les «conductes antisocials». Es van voler evitar les filtracions, les clivelles on traspués la moral o la visió de l'enemic. Amb la ingenuïtat requerida, les mesures d'intolerància contra l'homosexualitat van intentar eliminar bretxes, mentre que alhora enfortien la ideologia patriarcal.

La degeneració política, la traïció són els altres

El mecanisme és més o menys clar. S'associa la «pèrdua de masculinitat» amb la degeneració física i, en conseqüència, amb la traïció política. Segons aquesta mentalitat persecutòria, l'homosexualitat traïx típicament els ideals nacionals, les normes de comportament i les regles mateixes de seguretat estatal. Aquesta idea de «traïció al país» es complementa amb una altra: la traïció a aquesta altra classe dominant (que és la masculinitat) és el desclassament més repugnant, perquè implica cedir als vicis dels esclaus. Si un amo renuncia a la seva mentalitat d'amo i es lliura als vicis i a les fragilitats dels serfs, comet un delictes doble, nega la seva classe i enconratja la dissidència.

Durant la Segona Guerra Mundial l'homosexualitat fou severament condemnada a tots els fronts. La duresa antihomosexual que van compartir els Estats Units i la Unió Soviètica va venir de la seguretat que un invertit, per la seva índole feble, capriciosa i fràgil, era un traïdor potencial o real.

És raret, però si velessis que graciós que és!

E.M.: Potser es podria desprendre del que acabem de dir que l'homosexualitat és profundament subversiva en relació amb la família patriarcal i en relació amb un concepte d'Estat (un concepte burguès d'Estat). Això tindria relació amb el progrés relatiu, però innegable, dels drets civils homosexuals en alguns països capitalistes, i amb el zel homofòbic sostingut en diversos països socialistes.

C.M.: Bé, una mínima precisió. Quan es va fer servir avui, en els cercles de la classe mitjana a què pertanyen, el terme «subversiu», la càrrega semàntica del mot sol ser positiva, associada amb un rebuig generalment intel·lectual o cultural del sistema. A partir d'aquest context, caldria veure fins a quin punt la conducta homosexual comporta o conté un projecte «subversiu». Potser ho deu ser en oposició amb una ortodòxia molt arrelada del comportament, amb les seves descripcions canòniques de la masculinitat, la virilitat, etc. Així, és «subversiva» per inconformitat i contrast, perquè dissenteix o s'allunya d'un ideal. Pel que fa a la resta, no hi ha gaire facilitat de moviments en una societat en la qual es construeixen ghettos als marginals i se'ls fa viure una cultura tributària, on la «rarsa» és tant un **show** molt graciós com un fi en ella mateixa. Si ens allunyem del melodrama a vegades implícit en un vocable com «subversiu» i elegim millor «radical» o «crític», serà clara la impossibilitat de convertir una pràctica de la sexualitat en ideologia coherent i precisa. En l'esclafament i l'obscuritat del ghetto, l'ús d'instruments d'humor defensiu (la paròdia, la ironia autodestructiva) ha estat la tàctica predilecta i la limitació més ostensible. No hi ha gaire «subversió» en l'autodestrucció o en el menyspreu d'un mateix.

E.M.: Quina creus que és, aleshores, la funció que la societat confereix als homosexuals?

C.M.: Fins fa pocs anys, la principal funció dels homosexuals no era subvertir sinó advertir o repugnar, ratificant així la sobtada grandesa moral dels qui els contemplaven. En aquest ordre de coses, cal reconèixer la vocació de persistència de la cultura judeocristiana.

Continuen acompanyant-nos amb llurs productius missatges reproductius, aquestes tribus d'Israel que es van multiplicar ràpidament per pro-

tergir-se més bé. Ja no ens cal contenir l'enemic amb la nostra nombrosíssima prole, però encara són contundents els efectes de la consigna: «O ets fecund o ets mancat de qualsevol dignitat.»

E.M.: La qual cosa ens porta a una pregunta essencial: ¿què és el que enforteix l'homofòbia, aquesta por irracional, odi persecutori envers els homosexuals?

C.M.: Em penso que, tota intolerància, la fortifica la creença fanàtica en les generalitzacions. Si es fa servir el terme «**homosexual**» de manera dràstica i amb prou èmfasi pejoratiu, la simple enunciació estalvia explicacions. No cal afegir que **homosexual** és un concepte tancat i autosuficient que inclou degeneració burgesa, separació innoble de la societat, sortides, immoralitat sense penediment que la redimeixi. Es subratlla una identitat: homosexual igual a enviliment congènit igual a amenaça social. Mentre s'admetin aquestes generalitzacions, continuarà triomfalment la intolerància. Com abstraccions immutables i eternes que es reproduïen sense variants, ni existeix l'**homosexual** ni existeix l'**heterosexual**. Suposo que no entendrem mai el comportament d'una minoria marginada si la concebem com una entitat homogènia, sense clivelles, a l'interior de la qual no hi ha ni pot haver-hi la individuació, les tendències oposades, les contradiccions.

PER FRUIR. EL MILLOR ERA AUSCHWITZ

L'homosexualitat és l'estigma de Caïm, d'una cultura atea i inhumana podria fins a les entranyes. És la conseqüència d'una visió del món i de la vida l'única finalitat de la qual és el plaer pel plaer.

D'un pamflet nazi sobre homosexualitat, citat per Wilhelm Reich a Psicologia de masses del feixisme.

TOT EL QUE CALIA...

El govern soviètic no ha deixat en el seu lloc ni una sola de les lleis que mantenien la dona en un estat de subjecció abjecta (...), hem fet tot el que calia perquè la dona sigui igual que l'home, i tenim el dret de estar-ne orgullosos.

V.I.Lenin

JUNTS FINS AL FINAL

No hi ha més que un únic moviment, una única organització de dones comunistes al si del Partit Comunista, junt amb els homes comunistes. Els fins dels homes comunistes són els nostres fins, les nostres tasques.

Clara Zetkin

Els delictes ideològics del cos

E.M.: Què opines de l'actitud del règim cubà envers els homosexuals?

C.M.: Com a primera resposta, et dono les dades de què dispo. El 1962, entrevistat per Lee Lockwood, el comandant Fidel Castro va expressar la seva desconfiança envers els homosexuals. Aviat es va considerar oficialment l'homosexualitat un «delicte ideològic» i, a mitjan anys seixanta, es va crear la UMAP (Unitat Militar d'Ajuda a la Producció), una mena de camps de treball forçats per a «xacres socials». La UMAP va durar uns quants anys, proveïda per contínues agafades d'antisocials, homosexuals, catòlics recalitrants, Testimonis de Jehovà, desenfeinats. En el seu inesperat al·legat revolucionari **A Cuba**, Ernesto Cardenal transcriu una declaració del bisbe de l'Havana, Francisco Oves, a propòsit d'uns seminaristes que, a l'illa de Pinos, treballen en una unitat de xacra social, en pedreres de marbre: «Són pràcticament treballs forçats —diu Oves— en condicions molt dures. Els és molt empipador estar amb homosexuals, lladregots i altres tipus antisocials.» Cardenal també recull el testimoni d'un catòlic i un marxista sobre aquesta qüestió.

—Van començar a portar gent cap a la UMAP. En aquells temps no hi havia cervesa. Posaven un sífo de cervesa en una cantonada, i allà recollien tipus rars, no integrats en la Revolució. Especialment, homosexuals. Els homosexuals eren més aviat feliços en els camps de concentració, perquè un lloc on estiguessin concentrats els devia ser com el paradís. Els homosexuals s'hi tornaven més homosexuals, n'hi havia que es pintaven... S'hi van veure escenes horribles. Morts, per exemple. Perquè se suïcidaven. Jo vaig veure una vegada penjat un homosexual... La feina era dura. Treballàvem de dotze a setze hores diàries. El diumenge la feina en durava només dotze. Estàvem envoltats per un filat de dos metres i mig d'alçada.

—El 1965 em va sorprendre la gran quantitat d'homosexuals davant de l'Havana Libre —diu el marxista. Els hi deixaven reunir. Llavors va ser quan els van recollir. Van començar també les depuracions en massa a la universitat. Els mètodes eren feixistes. Els acusaven de qualsevol cosa, i ells no es podien defensar. Presentaven una sèrie de càrrecs contra ells. Els condemnaven. I el públic aprovava les condemnes en massa (Ernesto Cardenal. **En Cuba**. Era. Pp. 365 i 366).

L'ordre i la generalització

Perdoneu per l'extensió de les citacions, però em resulten indispensables. Sense autocrítica pel mig, la UMAP va ser finalment suprimida. El

1971 el Primer Congrés Nacional d'Educació i Cultura de Cuba va reiterar la tesi: l'homosexualitat és «delicte ideològic». De passada, el Congrés va demanar —com a «principi militant»— la repressió activa de l'homosexualitat en totes les seves «formes i manifestacions». La comissió encarregada va proposar diferents proves per a la identificació de l'homosexual, l'estudi del seu «grau de deteriorament» i el «sanejament de focus», per tal d'evitar que «per mitjà de llur qualitat artística, reconeguts homosexuals guanyin influència... en la nostra joventut» i d'impedir «que detentin una representació artística del nostre país a l'estranger persones la moral de les quals no respongui al prestigi de la nostra Revolució». Aquesta vegada em sembla que la descripció és superior a qualsevol comentari.

E.M.: I a quines conclusions arribes?

C.M.: A la revolució cubana, li devem molt, els llatino-americans. N'hi ha prou de pensar en la resistència exemplar al bloqueig de l'imperialisme dels EUA, l'esperança que organitzà la seva dignitat antiimperialista. Aquest és el punt de partida de qualsevol resposta. Pel que fa a la resta, crec que són perfectament compaginables l'admiració per molts aspectes de la revolució cubana (justícia social, salut i assistència mèdica, alfabetització, atenció de la infància, reforma agrària, etc.) i la discrepància en d'altres. Quant als homosexuals, crec que el problema sorgeix d'una generalització condemnatòria que legitima i dona «suport revolucionari» a prejudicis seculars que alguns psiquiatres cubans «modernitzen» voltant-los de supersticions pre-freudianes.

I els indis..., tenen ànima?

E.M.: Tu creus que l'homosexual pot ser revolucionari?

C.M.: Em proposes una altra generalització

per a la qual, evidentment, no tinc cap resposta, però que inevitablement em porta a la memòria la discussió virreinal sobre si l'indi té ànima o no en té... Al mateix temps, és oportú de recordar que, sota el capitalisme, els escassos avantatges que gaudeix l'homosexual solen ser avantatges de classe i deriven de la seva capacitat adquisitiva. A l'homosexual sense recursos, li cau al damunt tota la societat per linxar-lo moralment i, en moltes ocasions, físicament. El lloc sense límits: la marginalitat sexual dins de la marginalitat econòmica.

Aquesta tradició no es pot amagar. En un país com Mèxic, una expansió consagrada és l'opressió brutal que les (brutalment oprimides) majories utilitzen per sotmetre les minories al seu abast. Fins i tot, i em remeto a les informacions de nota roja, crec que no és exagerat de parlar, en relació amb els homosexuals, d'un genocidi acumulat a les seves costelles, d'un llarg i prolongat disseny de supressió, simbòlic i físic alhora.

Del genocidi a l'esperança

E.M.: En aquests anys, enfront de les lluites d'alliberament sexual, hi ha hagut reaccions diverses entre els sectors de l'esquerra internacional. És clara a molts països, encara que amb variacions considerables, una tendència de reconeixement i de suport. ¿Quins factors intervenen en aquest «desenvolupament desigual i combinat»?

C.M.: Entre d'altres, ha estat molt útil el concepte de **sexisme** i el de localització ideològica, cultural i política que ha comportat. Ha estat definitiu l'impuls de privilegiar les demandes de la vida quotidiana, i d'oposar-se a amagar-les. També hi intervé l'emergència dels militants homosexuals que a molts llocs, incloent-hi Mèxic, volen plantejar les seves reivindicacions des de les posicions de l'esquerra, des de l'esperança i la necessitat del socialisme democràtic.

E.M.: En aquest sentit, s'han produït canvis molt importants en l'actitud de grups i de partits d'esquerra —Partit Revolucionari dels Treballadors, sectors del PCM, sindicats universitaris. ¿Com has vist tu la incorporació dels grups homosexuals a les marxes de l'esquerra, a partir de la manifestació del 2 d'octubre de 1978?

C.M.: Crec que ha estat molt important, malgrat fets inevitables: reticències, burles, menyspreus, ridiculitzacions, silencis. Però aquests militants marxen i firmen manifestos, i això sí que és un capgirament radical. Evidentment, en aquesta acceptació ha intervingut definitivament la influència del feminisme. En canvi, no es trenca encara, i tardarà a trencar-se, la invisibilitat social que sol acompanyar la tolerància.

E.M.: Quines serien les teves conclusions actuals?

C.M.: He mirat de resumir alguns avenços indiscutibles de les lluites feministes i d'alliberament sexual a Mèxic. Falta examinar més resultats (democratització i lenta seriositat de la informació sexològica, posició intolerant de l'Església, respecte creixent en el tractament de la qüestió en els mitjans de comunicació, esgotament de l'humorisme fàcil i els seus sarcames sobre «alliberades» i «bujarrons rojos», etc.), però, entre d'altres, avui redueixo el que s'ha aconseguit a aquests punts: a) disminució general i sectorial de pressions socials i familiars; b) eliminació mínima però creixent de la invisibilitat i de l'opressió de les minories marginals; c) polarització del «linxament moral» de minories que, en concentrar-se en les publicacions grogues («Alarma», «Alerta», «Homicida»), han perdut ja part del seu atractiu catàrtic sobre les diferents societats de Mèxic, d) nova situació dels temes de l'alliberament sexual i del feminisme, cosa que en bona mesura, neutralitza ja, els fers manipulatoris. La senyora Griselda Alvarez, governadora de Colima, es veu forçada a definir-se: «No sóc feminista, sóc humanista»; e) eliminació creixent de la passivitat de les víctimes. Es multipliquen les denúncies per violacions i comencen a produir-se les reclamacions judicials davant de l'arbitrarietat i la inconstitucionalitat de les agafades; f) assimilació d'un llenguatge derivat dels moviments europeus i dels EUA, el qual va «nacionalitzant» el desenvolupament de les lluites. Així, l'expressió «dret a l'ús del cos» va començar essent una frase retòrica, i avui, en desenes de milers de dones, és el punt de partida de la seva comprensió de la realitat.

En menys de deu anys, els moviments feministes i d'alliberament sexual, a desgrat de les enormes dificultats internes i externes, ja són un element insubstituïble en la construcció de la societat civil.●

retalls

VALÈNCIA I LA NOSTRA LLENGUA

Com fa molt poc deia Joaquim Molas a la televisió, no es pot acusar els intel·lectuals catalans d'immiscir-se en els problemes culturals de València i de les Illes. «Al contrari —afirmava—, em sembla que hem pecat per poc, per deixar passar massa coses.»

I això és el que hom pensa quan llegeix o sent certes declaracions.

Per exemple, no és gaire conegut aquí —però sí a València— que el denominat Grup d'Acció Valencianista ha sol·licitat del govern de Madrid el trasllat forçós cap a Catalunya de tots aquells professors, catedràtics i mestres que defensin a classe la unitat lingüística de la llengua catalana, contravenint als principis de la llengua «valenciana». També hem llegit que la coneguda institució cultural Lo Rat Penat ha protestat per la inclusió d'autors valencians —tals com Ausias Marc o Joanot Martorell— en els llibres de literatura catalana.

Ens preocupa també el ressò que aquestes demostracions d'ignorància troben en certs sectors d'intel·lectuals de parla castellana. Així, el prestigiós diari madrileny «El País» comentava en un recent article a propòsit de l'exposició sobre cultura catalana que se celebra en aquella ciutat: «...ens sorprèn la inclusió en la part de l'exposició dedicada a literatura catalana d'autors valencians contemporanis.»

TABAC I SALUT

El càncer de pulmó, que fa només vint anys era una malaltia raríssima entre les dones, s'ha convertit en la segona causa de mort per càncer entre el sexe femení dels Estats Units.

Aquesta nova epidèmia era esperada d'ençà que, després de la segona guerra mundial, l'hàbit de fumar es va estendre en massa entre les dones. Perduda aquesta nova batalla, l'esforç de les organitzacions sanitàries internacionals va dirigit a prevenir el tabaquisme entre els joves i els adolescents i sobretot a evitar la implantació d'aquesta dependència en molts països del Tercer Món, on fins fa molt pocs anys el tabac era pràcticament desconegut.

Tothom es mostra escèptic respecte a l'èxit d'aquestes mesures, perquè les multinacionals del tabac necessiten obrir nous mercats per compensar el control cada cop més rígid del tabac en els Estats occidentals. Evidentment, Espanya n'és un cas a part. Tots podem recordar, fa poc més d'un any, un alt càrrec del ministeri de Sanitat anunciant una campanya antitabac amb una **cigarreta a la mà**, o la impunitat fiscal de la publicitat de les marques de cigarretes, els grassos beneficis del monopoli estatal...

MÉS SOBRE EL FEIXISME...

L'oficina per a la protecció de la Constitució, dependent del ministeri Federal de l'Interior (RFA) ha publicat un informe donant a conèixer les relacions entre el Círculo Español de Amigos de Europa (CEADE) i Fuerza Nueva amb l'extrema dreta alemana.

En concret, esmenta l'existència d'un campament instal·lat l'estiu passat a la rodalia de Madrid, exactament a la població d'El Escorial, on va participar la Joventut Vikinga Alemanya, d'ideologia feixista.

No hem llegit, ni sentit, cap comunicació oficial per part espanyola.

El governador civil de Madrid —casualment aquelles dates era l'actual ministre de l'Interior, el senyor Rosón— devia pensar que era un campament internacional de «boy scouts». Mal precedent per al nostre ministre, que es mostra tan eficaç a l'hora de fer detenir bascs i catalans acollint-se a la llei anti-terrorista.

CRISI A LA UNIÓ SOVIÈTICA

En el número 58 de la nostra revista, publicàvem una entrevista amb el dissident marxista soviètic Jores Medvedev on ja ens explicava que un dels grans problemes de la URSS actual era l'agricultura: la seva baixa productivitat i la dependència de l'estranger.

Ara que ja disposem de les dades econòmiques corresponents a l'any 1979, observem que les previsions de Medvedev s'han complert. Així, la collita de cereals hi ha disminuït de 237 milions de tones, l'any 1978, a 185 milions, l'any passat. Això els ha obligats a augmentar la compra d'aquest producte als Estats Units, que precisament s'ha vist bloquejada arran de la crisi d'Afganistan.

Un periodista occidental especialista en qüestions soviètiques assegurava —igual que ho feia Medvedev a la nostra revista— que el problema de l'agricultura no era més que una part de la crisi general a què es troba sotmesa la Unió Soviètica a causa de la baixa productivitat del treball, de la necessitat imperiosa de transformar la indústria i dels problemes polítics derivats de la indefinició de l'etapa post-Brejev.

Intel·lectuals, col·lectius polítics i institucions culturals

És important arrencar de la idea clàssica, i no per això menys actual, de la relació sempre problemàtica entre Política i Cultura. Crec que encara som davant d'un abisme de difícil superació entre allò que són necessitats polítiques i allò que són necessitats culturals, i quan ens refugiem en problemes organitzatius, com ara la territorialització, la manca de persones en els comitès que es responsabilitzin del camp de la cultura i, sobretot, la manca d'una preocupació cultural, toquem la superfície del problema, però no ens endinsem en la seva arrel, que continua essent la dicotomia en els col·lectius de l'esquerra entre Política i Cultura.

No cal dir que intentar desenvolupar aquí la relació entre aquests dos termes seria inesgotable; podríem estar-nos-hi no tan sols setmanes, sinó mesos i anys, donant voltes a la qüestió. Com diu Vitorini, quan intenta relacionar tots dos termes: «No vull dir que Política i Cultura siguin perfectament distintes, però són, certament, dues activitats, no són una única activitat, i quan una d'elles, Cultura o Política, per raons internes o externes, es veu reduïda a no entrar en el seu mateix dinamisme, a desenvolupar-se i fer-se en el sentit de l'altra, no es pot dir que no deixa un buit en la Història». Jo crec que, en els col·lectius de l'esquerra, una d'elles, evidentment la Cultural, encara no es desenvolupa ni es realitza en el seu propi dinamisme, i ho fa en el sentit de l'altra, sense que es pugui dir que no deixa un buit en la tasca concreta que emprèn aquell col·lectiu.

Aquí s'ha plantejat el problema de l'intel·lectual, enfront del que es pot anomenar obertament la militància. Del que es tracta és de plantejar-se l'intel·lectual com a instrument d'una política concreta, i quina resposta dona aquest intel·lectual, ja dins del col·lectiu, a l'elaboració de la política cultural.

Si ens acollim als valors dominants, al que s'ha anomenat, potser de manera molt abstracta (i jo crec en aquesta terminologia quan s'arriba a aquests nivells d'abstracció), el sistema dominant s'ha imposat una idea segons la qual, la política, la fan els professionals, i això val també per a l'esquerra. D'aquí ve el que podríem anomenar una certa prostitució de l'intel·lectual que fa política en el col·lectiu d'esquerres i es transforma en un professional.

em refereixo ara al professional de la política, a aquell que cobra un sou, la majoria de vegades misèrrim, de l'organització d'esquerra, per fer política, sinó a aquell que, cobrant sous de distintes fonts —molt sovint de la universitat—, realitza una feina de direcció política dins d'una organització.

El sistema dominant ens ha imposat la idea que, la política, la fan els professionals, i aquesta idea comporta l'ajuda del Saber i de la Tècnica que posseeixen els intel·lectuals i que es considera element vàlid, en la mesura que el professional de la política la podrà utilitzar per als seus objectius. Aquesta idea és tan antiga com la història del pensament humà; en part, es deriva ja de tota la concepció platònica de la República, però s'expressa amb una força tremenda a partir de la dicotomia plantejada entre Estat i Societat, entre Política i Societat, i sobretot en la forma com ho planteja el liberalisme, com pot ser en la idea d'un Dret abstracte, o com pot ser en la mateixa idea de tot l'idealisme en els pares del liberalisme.

A nivell social, el Saber es presenta aleshores en moltes parcel·les fragmentades, fins i tot en l'acadèmia; això s'anomena enfocaments disciplinaris, i després es produeix l'intent d'aproximació a través de la pluridisciplina. La Ciència i el Saber, amb aquesta fragmentació, són fonts d'on beuen molts indivi-

dues, sempre en la mesura que puguin aprofitar aquesta Ciència i Saber per a una certa autopromoció, una participació d'allò que podria ser el mercat competitiu en llocs de treball, però sense tornar a la reconstrucció de l'objecte global d'anàlisi. En aquest sentit, és xocant que avui ja no existeixin allò que podien ser fa dos o tres segles els filòsofs socials, com Adam Smith, el qual, a pesar de ser filòsof, escriu un dels llibres fonamentals per entendre, encara avui, com funciona el sistema generador de riquesa i, al mateix temps, d'uns valors que dominen la gran majoria de la població, la força de treball, a benefici d'una minoria. És clar, el model alternatiu de tot això seria que el Saber fóra col·lectiu, que el Saber fóra de participació, que la Cultura estigués generalitzada, que enfront del binomi Poder-Saber, que avui és present en la noció de Política i Cultura. (fins i tot —ho repeteixo— en els partits de l'esquerra), poséssim el binomi Democràcia i Saber.

Per assolir-ho, hem de reivindicar, l'activitat renovadora de l'intel·lectual en un sentit universal, de l'intel·lectual crític, de l'intel·lectual que professa i elabora, que escapa no tan sols de les decisions autoritàries d'aquells sistemes com el franquisme, que li impedeixen pràcticament de realitzar la seva feina, sinó que escapa també a la reducció corporativa que el sotmet massa sovint a un ghetto, on més o menys es pot expressar lliurement. L'intel·lectual, aleshores, només surt d'aquest ghetto quan se'l convoca, quan és políticament necessari. Ja no produeix ideologia, sinó que és cridat —fins i tot dins l'esquerra— per resoldre problemes, per assessorar, per formar part de comissions corresponents (ara ja gairebé vaig a la caricatura, baixant a nivells organitzatius), i en certa forma és cridat, amb una concepció molt tancada, partidista, i això impedeix desenvolupar dins d'aquests col·lectius una visió molt més pluralista de la qüestió. Tot aquell pluralisme que afirmem en un sentit polític i que reiteren en la defensa de les llibertats en un pla exterior, ens falta quan establim la relació de dependència de la Cultura a la Política en un pla interior.

Tota aquesta problemàtica es nota, no cal dir-ho, en la societat capitalista, on és difícil ser intel·lectual i d'esquerres, o es comença a

Podríem parlar d'una certa prostitució de l'intel·lectual que fa política en el col·lectiu d'esquerres i es transforma en un professional.

generar un anticomunisme selectiu (crec que encara no hem assistit a la veritable potenciació a l'Estat espanyol de l'anticomunisme de veritat; hem començat a superar un anticomunisme visceral d'efectes primaris, com ho podien ser els recordatoris de la guerra civil, però encara no notem d'una forma potencial els efectes de l'anticomunisme selectiu com es pot viure en altres societats europees). Vivim en una societat en què, per tant, l'intel·lectual té la temptació, la fàcil temptació, de refugiar-se, d'instal·lar-se en allò que podríem denominar la «virginitat de la posició», en allò que es pot denominar òrbites de satèl·lit, que dóna voltes però que no acaba de trobar el seu rumb (1). I no veig per què la tasca de renovació intel·lectual, insistint en la crítica però alhora en la construcció, s'hagi de fer amb la desvinculació orgànica malgrat que l'intel·lectual es consideri prou cremat per la constant manipulació política.

A Barcelona, fa aproximadament un any, se suscità una polèmica petita (perquè per desgràcia encara som en un país on les polèmiques duren poc) sobre un article d'un dirigent comunista titulat **l'estètica del no**, que atacava els intel·lectuals perquè no havien sabut realitzar el necessari reciclatge que comporta el pas de la clandestinitat a la legalitat. Es deia que en la clandestinitat estàvem avesats a dir no (com en aquella cançó de Raimon, **Diguem no**), i que era necessària la denúncia. Però a partir de la reforma política, a partir, sobretot, de la conquesta de certes parcel·les de poder en un sentit constitucional (com ho són, exclusivament fins ara, els ajuntaments i, en certa forma però ja d'un nivell molt més reduït, les preautonomies), es tractava d'oblidar el no i passar al sí i a la defensa de l'ordre constitucional. Aquesta idea, ho repeteixo, expressada per un dirigent, i que no seria gaire difícil d'estendre-la a una majoria dels dirigents de l'esquerra (com s'ha vist en els darrers processos de congressos dels dos grans partits de l'esquerra a nivell d'Estat), és la que jo no puc compartir en la mesura que expressa una concepció partidista i una supeditació tàctica de la Cultura a la Política. Aquell principi deixa de banda l'arrel d'una diferenciació en les formes de treball intel·lectual, que ha de continuar essent la reflexió crítica, l'elaboració, en el sentit del binomi de crítica i construcció.

És evident que hi ha dificultats objectives en el sistema: 1) El panorama internacional, tota la pressió de l'imperialisme. 2) La manca d'arrelament legal i social dels principis constitucionals, que sovint no són

Gramsci

més que declaracions de principi, com la llibertat d'expressió i tota una sèrie de drets que no tenen una concreció pràctica (al contrari, vivim de forma creixent en aquests darrers mesos diversos processos de tancament. 3) La manca de mitjans institucionals, ja que tan sols hem entrat en alguns ajuntaments, i aquests ajuntaments estan, alhora, mancats de suports polítics, o de facultats polítiques i de recursos financers, etc.

Però, tot això, també ho podem explicar a partir de la mateixa arrel de la concepció administrativa dels col·lectius de l'esquerra, de la relació entre partits i cultura. Un partit és un col·lectiu que té, com diu Cerroni, un programa i al mateix temps, una organització. El perill rau a derivar exclusivament cap a un dels pols d'aquesta concepció i transformar-se en una maquinària organitzativa que oblidia les explicacions polítiques (i ara parlo de Política amb majúscula, no de les polítiques immediates). Crec que cercar-hi la solució només amb fórmules organitzatives és oblidar el fons de la qüestió.

Dit d'una altra manera, som davant d'un enorme oblit per la batalla ideològica des dels rengles de l'esquerra. N'hi ha en les publicacions, en les activitats i, sobretot, en la direcció política. I no em refereixo ara solament a un col·lectiu de persones, a nivell de direcció sinó a una línia d'acció política en les grans formacions de l'esquerra.

Crec que encara és vàlida aquella citació de Gramsci sobre el Partit, Socialista Italià quan afirmava que l'activitat teòrica, és a dir, la lluita en el front ideològic, ha estat sempre oblidada pel moviment obrer italià. A Itàlia —diu—, el marxisme, l'han estudiat més els intel·lectuals burgesos, per desnaturalitzar-lo i fer-lo servir per a la política burgesa, que no els revolucionaris; per això —continua— hem vist con-

viure en el Partit Socialista Italià les tendències més forassenyades, hem vist com a opinions oficials del Partit les concepcions més contradictòries; les direccions del Partit mai no imaginaren que per a la lluita contra la ideologia burgesa, per alliberar les masses de la influència del capitalisme, calia primer difondre la doctrina en el si del mateix partit, lluitar contra la confusió, intensificar l'activitat ideològica; en el partit socialista, en aquest cas, perquè no existia el partit comunista. (La citació és anterior a l'escissió dels partits comunistes dels partits socialistes).

Podríem entrar en la identificació —i seria positiu de fer-ho de forma exhaustiva— de tots aquells aspectes que trobem als col·lectius d'esquerra en aquesta supeditació de la Cultura a la Política. En vull esmentar només tres: a) en primer lloc, la simplicitat de considerar una cultura de classe, una cultura obrera, i d'afirmar catequèticament l'existència d'aquesta cultura obrera enfront d'una cultura burgesa, i a vegades traduir-ho a l'existència a l'interior del mateix col·lectiu, de dos blocs de tendència, l'obrerisme i l'intel·lectualisme. Es recrea així l'eterna confusió entre producció cultural, instrumentalització d'aquesta producció cultural (que pot ser d'una classe o d'una altra), i patrimoni comú d'aquesta cultura (com ho demostra el fet que seria difícil d'atribuir a una classe o una altra els autors clàssics de la literatura, per exemple, i seria difícil d'atribuir a una cultura social o una altra autors musicals com ara Mozart, o qualsevol de les expressions més destacades del fenomen musical). A partir d'aquí, oblidant que la cultura és un patrimoni col·lectiu, s'entén llavors encara més el lligam de dependència entre les necessitats polítiques immediates de caire electoral o de caire sindical i la crida constant als intel·lectuals quan s'ha de resoldre un problema.

b) En segon lloc, una cosa que en certa manera contradiu la idea anterior, la instrumentalització dels intel·lectuals. Aquí s'expressa la consciència dels dirigents quant a la importància de la Cultura, perquè si no tinguessin aquesta consciència no hi hauria tal instrumentalització, no s'instrumentalitzarien els intel·lectuals (que al seu torn, i amb altres compensacions, es deien instrumentalitzats), si no hi hagués, malgrat que sigui en termes vagues, una idea segons la qual la cultura dóna prestigi, la cultura dóna presència, la cultura dóna una certa influència; però aquest tipus d'instrumentalització, en un sentit superestructural, oblidia la dimensió de la cultura com a patrimoni col·lectiu i la cultura en una visió àmplia, que comença a l'escola, que en els temps moderns passa pels mitjans de comunicació, sobretot la

(1) Vegeu la contribució de Manuel Vázquez Montalbán.

televisió.

c) En tercer lloc, aquesta supeditació s'expressa també en allò que podríem denominar falsos ideologismes revinculats cap a debats d'un nivell aparentment elevat de teoricisme (2) i que encobreixen el tacticisme i, sobretot, una certa pobresa cultural. Crec que el debat a l'entorn del marxisme, al Congrés del PSOE, i el debat sobre el leninisme al Congrés del PCE, són una bona expressió d'això que ara he dit. Aquests partits es van veure arrossegats, tot i que per motius diferents, cap a un enorme tacticisme en llurs formulacions polítiques, que desvirtuaven, a parer meu, les necessitats d'una reflexió crítica però constructiva. Així van desenvolupar allò que algú anomenà «debats d'alemanys», en els quals es renunciava als grans dogmes, aclamant alhora els autors del dogma, elevant-los als altars o a situacions quasi se semidéus. Jo diria, per tal de fer la crítica més interna, que sembla inaudit que el PCE en el IX Congrés no analitzés termes com la ruptura democràtica o la vaga general, o la vaga nacional, i en canvi debatés si leninisme sí leninisme no, com un cortinatge de fum que amagava els problemes reals del partit.

És interessant relacionar les premisses de l'activitat intel·lectual i cultural des d'un col·lectiu amb les diverses institucions de la societat en què vivim. Cal superar allò que pot ser el pensament en termes de política de partit, per pensar més en societat, per trencar la barrera que separa avui aquestes elaboracions encara efectivament retingudes en la política de les necessitats, que requereixen una anàlisi profunda de la societat en què vivim; hem de partir també dels condicionants d'aquesta societat. Potser de forma una mica provocadora, iniciaria aquest apartat, amb la idea que no crec en la crisi actual del capitalisme, i és clar que això és una **boutade**, dit d'aquesta manera. Si més no, no hi crec en el sentit fatalista i inevitable que s'acostuma a formular des de l'esquerra.

Ara fa un any, quan anava en avió, travessant l'Atlàntic, amb un destacat intel·lectual de la cultura catalana per assistir a un congrés al Canadà, llegíem un «Paris Match» on l'historiador i teòric del comunisme i de l'estalinisme Ellenstein, entrevistava Marcuse, i tots dos s'entien, en deu planes de la revista, en exclamacions sobre la profunda crisi ideològica i econòmica del capitalisme. Quan feia poques hores que havíem llegit l'entrevista, érem davant dels oficials d'emigració de l'aeroport de Nova York, on hi ha

Lenin

unes cues inacabables de treballadors de totes les races i de tots els països que sol·liciten un visat de residència als EUA, per ocupar un lloc de treball en el centre de l'imperi. Les contradiccions són més agudes a les perifèries que al centre. Allà, als USA, el diumenge, els grans magatzems estan oberts dotze hores, i són plens a vessar de públic de tota mena comprant i gastant, en el sentit que anomenariem consumisme desfermat.

Aquí el debat podria ser molt extens, sobre què és viure a l'imperi, i com l'imperi en la seva seu central, a la metròpoli, atreu la perifèria. Crec que menyspreem la capacitat d'integració del sistema, i, sobretot, crec que hem de mesurar la paraula crisi quan l'apliquem al capitalisme en un sentit ideològic, i la seva possibilitat d'incloure una gran majoria de població.

Explicar per què sectors importants de la classe obrera espanyola (deixant ara al marge el possible debat sobre què significa el concepte de classe obrera en una societat capitalista) voten UCD té més relació amb l'apreciació de la influència d'aquesta integració i difusió de l'ideologia capitalista a tot el món, que amb els errors dels partits de l'esquerra, la immaduresa que ens deixà el franquisme, la situació cultural, etc.

I a més, la crisi del capitalisme, una crisi sense massa exageració, que es pot enunciar correctament a nivells de producció, de reposició de primeres matèries, de dominació del Tercer Món, a nivells —fins i tot— d'enfocaments psicològics, on menys podríem denunciar-la és, segurament, en els instruments culturals i en la producció d'aquests instruments culturals. És indubtable l'existència d'una tremenda potència en la cultura privada, creada i difosa per elements també privatitzats, que reporten uns beneficis importants i estableixen unes jerar-

quies culturals que avui podem apreciar en qualsevol societat capitalista (des de la mateixa metròpoli, on potser es produeix amb més força, fins a les perifèries).

Avui dia, per exemple, les institucions oficials en les quals l'esquerra és present (Ajuntaments) tenen molts pocs instruments per crear i difondre Cultura. En tenen molts més els centres financers; per exemple, la política social que poden practicar les Caixes d'Estalvis. En tenen alguns més les editores de llibres, i més les multinacionals del disc, i en tenen una mica més altres centres de producció oficial, molt més refinats, com ho podrien ser els situats en la metròpoli mateixa de l'Imperi. Això provoca, al seu entorn, no tan sols una ostentació d'integració del valor cultural capitalista a tota la població, i amb més força en la població obrera, sinó una degradació del que ha de ser la cultura obrera.

Per exemple, es pot detectar en diversos centres de producció fenòmens aberrants de relació cultural. Al mateix temps que funcionen els progressos de producció, dins de les fàbriques, hi ha venda d'electrodomèstics, venda d'aparells de ràdio, venda de parcel·les, hi ha qui es munta la parada de barber dins de la fàbrica, abandonant el seu lloc de treball, i paga un company perquè li faci la feina, perquè treu més benefici fent de barber. Les empreses ho reconeixen i ho permeten. Així es propicia un major grau de disgregació social i d'insolidaritat.

Cal veure com a concentracions obreres industrials potents, en la seva expressió de relació quotidiana en el treball, on el marxisme identificaria el punt d'arrencada per a la conscienciació de la classe obrera, hi ha notable degradació cultural.

Un altre exemple d'això podria ser el de les dificultats lògiques, que hi ha en grans sectors de la població també treballadora, per acceptar uns valors de renovació. Per exemple, el que succeï quan des de la Conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, abans de les eleccions del 20 de març, el conseller comunista Ramon Espasa iniciava l'anomenada campanya de planificació familiar (que certs mitjans encobrien, com «La Vanguardia», i titllaven de campanya d'higiene familiar i personal). A la campanya es feien servir cartells on s'explicaven els enunciats de l'OMS, l'Organització Mundial per a la Salut (per exemple, busco mare, pels volts de vint a trenta-cins anys, que com a màxim vulgui tenir tres fills; s'hi esmentaven els diferents mètodes anticonceptius, l'un al costat de l'altre; hi havia una imatge d'una dona amb els ulls tancats i el text: l'amor és cec, però tu no el facis de manera cega, etc.). Doncs bé, a molts centres de treball on els comu-

(2). Ribó, R. *Comunismo hoy: Debate ideológico y democracia interna*. Ed. Bru-guera, Barcelona, 1979.

nistes penjaven aquests cartells aquests foren arrencats i estripats pels mateixos companys de treball, militants o no però participants d'una certa idea de reproducció social, generada pel sistema dominant. Per tant, en resum, repetixo: compte amb les opinions, sovint massa triomfalistes, sobre la crisi de valors en la societat capitalista. És cert que l'existència d'una sèrie de valors d'alternatives, ja provoca certs canvis del capitalisme i que assistim a un procés descendent de l'esquema de valors i a un procés ascendent d'un altre sistema de valors de forma notable i visible. Però encara no hi ha, ni de bon tros de forma palpable, una alternativa que cristal·litzi en el gros de la societat.

¿Per què avui, quan l'esquerra ja és present en algunes parcel·les d'institucions públiques, en el moment de desenvolupar un tema cultural, trobem desequilibris greus en els enuncis de política cultural?

Insisteixo que, evidentment, les institucions municipals són els instruments culturals menys potents en una societat capitalista, i que fins i tot dins de les institucions les de Cultura són les menys potents, comparades amb les altres. Certament que no cal oblidar aquests detalls que no són tals detalls, ja que encara se'n pot reduir més l'eficàcia, i ho són en comparació de les forces que tenen instruments de cultura institucionalitzats a nivell oficial, com l'escola pública o com la televisió, sobre les quals encara no s'ha pogut influir institucionalment per raons òbvies.

Tenim un Ministeri de Cultura que, i no pas per casualitat, en aquest procés d'obstaculització de la llibertat d'expressió continua allò que podríem denominar un «model nacional» de la cultura a nivell d'Estat, amb presentació estatal dels recursos culturals. Si algú es molestés a repassar els pressupostos generals de l'Estat, veuria que la llei de pressupostos de l'any 80 donava per a cultura, més enllà del terme municipal de Madrid, un 4% del pressupost (tot i que els diferents temes de pressupostos portaven una petita nota addicional que deia que els càlculs sobre el pressupost de Madrid no reflecteixen ens provincial, sinó la confrontació de la necessitat de l'Estat a la capital). Doncs bé, davant d'aquest Ministeri, que continua perpetuant una manera d'actuar de tipus estatal, de concentració cultural, amb tots els seus perjudicis ideològics, l'esquerra creu que la política que cal fer en les institucions (Ajuntaments) encara ha d'iniciar l'etapa d'elaborar una política cultural, institucional en primer lloc, de gestió racional i transferències; no cal dir-ho, això és una virtut.

Seria important i necessari que, després d'un any de reflexió sobre

CAP EMBARAS NO DESITJAT

aquesta situació de buit cultural, es replantegessin els models culturals de l'esquerra a les institucions, a partir de la necessària superació que representi una continuïtat objectiva amb el model cultural anterior, i del que es deriva del model estatal que desenvolupa el Ministeri. I, de nou, no ens explicariem per què, a pesar d'aquestes virtuts de la racionalitat en la gestió i la transparència i la democratització que s'ha produït, de vegades es continua reproduint en els continguts un model de cultura estrany a l'esquerra, que reforça la dependència instrumental de la Cultura a la Política.

A parer meu, aquest tacticisme porta a una acceptació també acrítica dels valors dominants, com és el cas dels fenòmens de cultura individual, i arriba a un seguiment excessiu d'allò que és moda en la cultura. La major part dels esforços de la política institucional s'adrecen a desenvolupar allò que té més capacitat d'arrossegar en la societat; per exemple, és lògic que s'accepti acríticament tot el que significa el model cultural musical americà, a base de rock. Caldria analitzar la manipulació ideològica d'un tipus de música que, aparentment, no porta cap mena de missatge només l'esbarjo i un ritme i, si en duu, el

99% dels usuaris no l'entenen, perquè és en argès, i a més en argot anglès, i difícil de comprendre. Però si que porta un profund contingut ideològic, d'expressió de la dominació cultural, des d'un model implantat a la metròpoli de l'imperi. I sorprenen l'acceptació i la reproducció d'això, sorprèn com la moda i la forma d'expressió musical s'impulsen, es col·loquen per damunt d'altres tipus menys potencials pels mitjans de comunicació i que es consideren minoritaris (minoritaris entre altres coses perquè mai no han tingut l'oportunitat d'arribar als mitjans de comunicació o difusió, sigui l'escola, sigui la televisió).

De vegades, des dels col·lectius orgànics de l'esquerra es potencien productes d'alternativa cultural (i aquí vaig cap a l'aberració o cap la caricatura), que expressen més un seguiment del valor dominant, mal paït precisament perquè no se sap separar capacitat d'arrossegar i contingut cultural. Acceptem aquell contingut de muda sense fer-ne una revisió crítica des d'una concepció alternativa als valors dominants.

En tercer lloc, jo crec que falta un sentit profund de les alternatives, de recuperació de la cultura popular, de la cultura específica. Per exemple, aquí a Andalusia, no s'ha plantejat el paper específic de l'intel·lectual enfront de l'andalucisme. I ara no faré cap mena de defensa de les concepcions del PSA sobre la nacionalitat andalusina, etc., però sí que cal intentar concretar un paper de l'intel·lectual arrelat a la societat, i en aquest cas en un medi com és l'andalús, que té els seus trets, les seves característiques, que té les seves pròpies apreciacions per desenvolupar un determinat enfocament cultural.

A nivell general, diria que en aquest sentit encara som massa lluny com a col·lectiu de l'esquerra (i la crítica val tant per als socialistes com per als comunistes) de fer nostre el formidable sentit de renovació que té el procés d'autonomia en un Estat centralista. Hem de recollir el repte profund de la producció cultural autònoma davant de l'exploació centralista, i hem d'aprofundir el valor de la producció cultural autònoma que s'hauria d'identificar amb forces d'esquerra enfront de la producció cultural de dretes que s'identifica amb els valors dominants. Això representaria una tasca de recuperació d'una cultura popular que, perquè avui sigui subalterna, no deixa de ser l'arrel de tot procés de transformació, i significaria la recerca d'una identitat perduda en aquella organització forçada dels treballadors del camp, obligats després de l'emancipació a viure en ghettos, i fins i tot a improvisar noves formes culturals, la qual cosa és, la majoria de vegades, l'acceptació d'allò que ve des del centre de l'imperi. ●

Ferran Gallego

Per un debat comunista sobre política internacional

RESPOSTA A LEOPOLDO ESPUNY

«Nous Horitzons» va publicar, en el número de setembre, l'article de Leopoldo Espuny **Imperialisme i lluita de classes**, que intenta oferir una visió de conjunt sobre els problemes de la política mundial i les tasques actuals de l'internacionalisme proletari. Crec que conté elements de reflexió valuosos i que toca, en un to molt diferent de l'habitual, el tema de les experiències socialistes. Com indica Leopoldo, un dels punts forts de l'estratègia imperialista és la lluita ideològica (amb instruments tan poderosos com la monopolització dels mitjans de comunicació social) contra els països de «socialisme real» i especialment contra la URSS. Aquest factor, no tan sols ha distorsionat la informació que es posseeix als països capitalistes, sinó que, a més, ha influït profundament en la crítica feta per alguns dirigents del moviment obrer, crítica que generalment es fa des del punt de vista de l'elogi als valors de la societat occidental. Aquesta posició ideològica ha obstaculitzat la delimitació del debat sobre els problemes de la classe obrera i, especialment, els que es relacionen amb els treballadors que viuen als països socialistes. L'elaboració de l'estratègia comunista té un dels seus punts més febles en la valoració d'aquestes experiències, la qual cosa suposa la imprecisió del model de socialisme que es proposa als treballadors i la impossibilitat d'un plantejament seriós sobre la política d'aliances a nivell internacional. En el si dels partits comunistes, les divergències se simplifiquen en excés, i s'estableixen divisions esquemàtiques entre pro-soviètics i antisoviètics, i d'eliminen matisacions totalment imprescindibles en un problema tan complex. Aquestes notes crítiques a l'article esmentat pretenen servir d'ajuda perquè s'iniciï la discussió, i es mantingui en el punt de vista del comunisme.

Les primeres línies de l'article de L. Espuny permeten situar el debat en la perspectiva que acabo d'assenyalar. En efecte, ens trobem en el període que el jove Lukács anomena «la immediatesa de la revolució». I no es tracta d'una actualitat deguda a la increbentable marxa de la Història, com agradava de teoritzar el mecanicisme socialdemòcrata, sinó provocada pel subjecte revolucionari, en condicions adequades, però obeint una voluntat política de ruptura que donà origen, per una banda, al primer estat socialista, i per l'altra, a les tendències d'esquerra marxista, convergents en els partits comunistes i en la III Internacional.

La socialdemocràcia, la Internacional del 1889, s'havia convertit en un instrument inservible, en acceptar espais de llibertat sota paraula on maduraven les expectatives de progrés en la representació parlamentària o en la potència negociadora dels sindicats reformistes. I ara, quan alguns sectors del pensament comunista posen en dubte la validesa d'aquella fractura, convé dir que l'escissió de 1914-19 dugué al terreny polític i organitzatiu el que ja existia en el terreny ideològic, i es creà així un marc eficaç per a l'actuació de l'avantguarda comunista i s'obriren pas les possibilitats de canvis revolucionaris que, si s'hagués mantingut aquella unitat fictícia, no s'haurien realitzat. La legitimitat històrica d'aquella ruptura amb el capitalisme i les tendències 'adaptacionistes' del moviment obrer formaven part de les senyes d'identitat del comunisme i del seu valor com a força política organitzada. I això no exclou possibles acords amb la socialdemocràcia, sinó que es limita a situar la unitat en el marc en què aquesta és operativa: en el respecte a l'especificitat dels diferents corrents; és a dir, en el terreny de la màxima claredat i la mínima ambi-

güitat. Mantenir els vincles amb una tradició ideològica no sectària, però diferenciada, és precisament el camí per elevar la dialèctica pluralisme/unitat d'acció a fites de qualitat política superiors a qualsevol cerimònia d'amnèsia interessada.

LA POLÍTICA EXTERIOR DE LA URSS

Els meus desacords amb Espuny comencen, tanmateix, quan passa amb massa rapidesa per damunt de la història de les relacions internacionals de la URSS. I és important d'assenyalar-ho perquè, tal com és redactat el text, se'n desprèn la idea que la Unió Soviètica ha tingut sempre una posició objectivament revolucionària en les seves relacions amb el capitalisme i amb la classe obrera dels països capitalistes. I suposo que aquesta és la intenció, perquè, en parlar de l'alliberament dels països de l'Est per l'exèrcit soviètic i de l'ajut prestat als països del Tercer Món pel bloqueig socialista, s'estableix una línia de continuïtat que desemboca en l'elaboració de l'eix Tercer Món/classe obrera països capitalistes/països socialistes. I fixe'u-vos que es parla de «països socialistes», no de «la classe obrera dels països socialistes», i s'estableix una solidaritat d'interessos estratègics entre la direcció política d'aquests països i llur classe treballadora.

Jo crec que hi ha alguns punts obscurs en les relacions internacionals de la URSS, que no poden deixar-se de banda amb tanta facilitat. Per exemple, quan es parla de «l'Estat alliberat de l'ocupació nazi per l'exèrcit de la URSS», cal posar damunt la taula unes dades prèvies, com el pacte Hitler/Stalin i la invasió pràcticament conjunta de Po-

En el si dels partits comunistes, les divergències se simplifiquen en excés, s'estableixen divisions esquemàtiques entre pro-soviètics i antisoviètics, i s'eliminen matisacions totalment imprescindibles en un problema tan complex.

lònia per les tropes alemanyes i l'exèrcit roig. I no n'hi haurà prou amb les tones de literatura justificadora, per amanir la pindola d'una operació perfectament contrarevolucionària. Si no és que creiem que, dins de la mateixa estratègia militar, els nazis «ocupaven» mig estat polonès, i deixaven que els «stalinistes» alliberessin l'altra meitat, la qual cosa seria tot un model de divisió del treball i, no cal dir-ho, demostraria una extraordinària flexibilitat de criteris a l'hora d'elaborar les aliances tècniques. Lamentablement per a alguns, les «condicions històriques» no poden convertir-se en una medecina que tot ho guareixi, en un netejador miracler que ens torni, immaculada, la imatge polsosa del PCUS del 1939. I no poden fer valoracions de conjunt sense apuntar, amb tota la gravetat, a esdeveniments com aquest, si no és que tenim por que, al final, el balanç no ens quadri i ens vegem obligats a modificar-lo.

També cal situar les referències a «l'alliberament» de l'Est el 1945, en els termes justos. En primer lloc, perquè parlem de la mateixa direcció política que pactà la no-agressió germano-soviètica i, de fet, l'ocupació de Polònia, i és difícil de sostenir que els dirigents del PCUS, que acceptaren aquest repartiment de funcions, es convertissin gràcies als efectes miraculosos de les «condicions històriques», a un internacionalisme desmemoriat, expulsant els nazis dels mateixos territoris que anys enrera havien ocupat amb l'ajuda objectiva de la URSS. I em sap greu de ser tan incisiu en aquest punt, però d'alguna manera s'havia de compensar la indiferència, el silenci amb què es deixa passar un procés que suposà no tan sols l'esclafament de la sobirania polonesa, sinó també la liquidació física dels quadres obrers de l'oest del país. Precisament és per aquest fet, i per la desconfiança que provoca la direcció stalinista del PC de la URSS, que crec que «l'alliberament» de l'Est d'Europa pot contemplar-se des d'un altre punt de vista. ¿No es tractaria més aviat de la necessitat d'assegurar un cordó protector per a la URSS, cordó que fou detallat a la Conferència de Ialta, on s'assistí a un repartiment vergonyós d'influències, sense comptar amb el dret a decidir de les classes populars de l'Est

i de l'Oest? ¿Com, sinó, s'entendrien la «fraternal ajuda» a Bulgària i l'absoluta indiferència amb què s'assistí a la liquidació del moviment comunista grec, eliminat per la brutal intervenció occidental davant de la passivitat de la URSS, tan fervorosament «internacionalista» en casos no tan clars i, tanmateix, tan respectuosa en aquest amb les zones d'influència acordades amb els països capitalistes? Si el que hi havia era pura acció alliberadora, suport decidit a la revolució allà on tingués possibilitats i els treballadors li fessin costat, ¿per què es permeten el desarmament dels comunistes francesos i italians, la repressió a Grècia o la persistència del règim feixista a Espanya? Si no era així, que es parli clarament, sense mistificacions, d'un «pacte entre cavallers», però sense utilitzar debades termes com internacionalisme.

Es podrà dir que adopto el tipus d'argumentació més usual del liberalisme burgès, però no és cert. Les democràcies burgeses coincidiren amb la URSS en un acord sobre el repartiment de zones d'influència. Fou, per consegüent, l'estalinisme qui es col·locà en la línia de l'argumentació burgesa, si més no, en el terreny de la pràctica. No crec, d'altra banda, que les baionetes d'un exèrcit estranger puguin substituir la voluntat revolucionària d'un poble. Si a Espanya s'assistí a l'ajuda solidària de les Brigades Internacionals, en plena guerra civil, als països de l'Est s'assistí a un procés de pura ocupació, no d'ajuda a una revolució en marxa, llevat d'alguns cas concret, com ara Iugoslàvia. I ja hem dit que algunes revolucions que realment existien, com la grega, foren abandonades per consideracions diplomàtiques. Segurament foren també consideracions diplomàtiques les que decidiren el règim de països com Polònia o Romania. I val la pena referir-se a l'autocrítica de Lenin després de l'intent fracassat d'ocupació de Polònia, en la guerra civil revolucionària, per entendre com queda de lluny la meua posició pel que fa als ploricons a posteriori, dels «demòcrates» occidentals.

La crítica a aquesta manera d'exercir l'internacionalisme s'haurà de referir també a d'altres aspectes, com la intervenció de la URSS a Txecoslovàquia. Sé que ha estat un esdeveniment ampliament manipu-

lat per la premsa burgesa, però la URSS podria fer-nos el favor, a nosaltres, militants comunistes d'Occident, de no donar tantes possibilitats de manipulació als mass-media. Perquè la possible utilització per la burgesia occidental del procés txec del 1968 no pot justificar la substitució dels òrgans populars de decisió per l'aparell militar del Pacte de Varsòvia. En primer lloc, perquè no és gens clar que la via txeca conduís al capitalisme; en segon lloc, perquè, si de cas, aquestes possibles desviacions haurien d'ésser jutjades i rectificades pel poble txec; i en tercer lloc, perquè l'ocupació soviètica ha estat i és, en mans dels mitjans de comunicació occidentals, un instrument de lluita anticomunista molt més efectiu que qualsevol presència d'elements contrarevolucionaris a la Primavera de Praga.

I fa estrany que qui situa les divergències entre la Xina i la URSS en el terreny de les «contradiccions nacionals» no plantegi gran part de la política exterior soviètica envers l'Estat d'Europa (especialment en els primers anys d'«ofensiva», després del 1945) en l'ordre de les necessitats de la URSS com a nació, i que s'esforci a detectar internacionalisme proletari allà on, moltes vegades, només hi ha tendències expansionistes i defensives de caràcter nacionalista.

S'ha de reconèixer que la URSS ha jugat al Tercer Món, diferentment de la Xina, un paper objectivament revolucionari. Tot i que, després de tot el que hem dit, a un hom li pot quedar el dubte de pensar que el que s'ha fet ha estat més en funció de les necessitats d'una política de blocs que per coherència internacionalista. És diferent el cas de l'Afganistan, que a parer meu pot deteriorar greument en el món islàmic la imatge que fins ara tenia la URSS. És indubtable que hi ha una resistència popular antisoviètica, i és indubtable també que aquesta no pot explicar-se simplement per l'ajuda imperialista.

EL SOCIALISME, SOCIETAT DE TRANSICIÓN

L'argumentació que Leopoldo Espuny utilitza per a la defensa del «socialisme real» és teòricament

En el cas de l'Afganistan, és indubtable que hi ha una resistència popular antisoviètica, i que aquesta no pot explicar-se simplement per l'ajuda imperialista.

correcta, ja que accepta les contradiccions en el si de les societats socialistes considerant-les, molt justament, societats de transició. Passa que, després de llegir el paràgraf que en l'article d'Espuny porta aquest mateix títol, és difícil de no quedar-se amb una insatisfacció, amb la sensació que a l'argument hi ha trampa. I amb això no faig pas un judici d'intencions: em limito a constatar un fet que es repeteix massa sovint en els sectors més crítics pel que fa als països socialistes, i també en llurs defensors més ardents. Mentre que els crítics exposen una llista detallada de llibertats democràtiques anul·lades a la URSS i consideren fonamental aquest punt, hi afegeixen respectuosament, com a factor secundari, l'elogi als avenços de l'assistència social. Altra ment, els defensors del «socialisme real» ens aboquen una llista de percentatges de producció industrial Est/Oest en diferents èpoques, ens parlen de l'assistència sanitària, l'habitatge i l'eradicació de l'analfabetisme com a factors fonamentals, i a continuació, fent una concessió a l'anàlisi crítica, en el terreny del que és secundari, ens parlen de la incompleta realització de la democràcia, d'«errors que sens dubte s'han comès» (malgrat que no se n'esmenti cap i, sobretot, llur importància de cara a la definició dels països del socialisme real).

Totes dues posicions em situen en un paper incòmode. Jo no crec que la comparació entre el capitalisme i el socialisme s'hagi de fer sobre la base dels índexs de producció industrial, tot i que aquest pugui ser un factor no negligible. Entré altres coses perquè caldria parlar molt de nivells de vida material, capacitat de consum o fins i tot de l'assistència estatal a la sanitat, ensenyament o habitatge, en els països més desenvolupats de l'Occident europeu. És tota una altra cosa el fet que el punt de partida dels països socialistes sigui pràcticament el del subdesenvolupament, i llavors es poden avaluar de manera més adequada els índexs de creixement. Les xifres donades per Espuny, en canvi, ens parlen de creixement brut. No ens diuen res d'una cosa molt més important des de l'òptica socialista: la capacitat de decisió sobre la despesa pública, la intervenció popular en l'ús dels

recursos esmentats. I aquest sí que seria un element clarament diferenciador pel que fa a les societats capitalistes. De què em serveix saber que el 1977 la URSS ha superat en un 179% els Estats Units en la producció de ciment, si alhora se'm parla d'una «incompleta realització de la democràcia» per indicar-me la completa desvinculació entre les decisions de l'equip dirigent i la classe obrera dels països socialistes? No situem les coses en els nivells de desenvolupament, o millor dit, «creixement» abstracte, o ens haurem de referir als «miracles» de la postguerra occidental.

Parlem del que interessa des del punt de vista del comunisme: de nivells de vida, naturalment, però també de democràcia obrera, de les fórmules que assegurin la presència de les classes treballadores en la direcció del país. Perquè la pregunta que ens hem de fer és: ¿pot caracteritzar-se com a socialista un Estat en què no hi ha intervenció lliure de la classe obrera en la política? Nosaltres, comunistes, ¿acceptem l'existència del socialisme perquè els textos jurídics parlen del caràcter col·lectiu dels mitjans de producció? Seria tant com acceptar que les revolucions burgeses van fer els homes iguals, perquè així ho afirmava la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà. El socialisme és molt més que la sacralització constitucional de la propietat col·lectiva dels mitjans de producció, entre altres coses perquè la dita forma de propietat és un mitjà per assolir la plena democràcia obrera, no un fi en ell mateix ni un factor que permeti d'establir competències de productivitat amb Occident. Fins en una societat de transició, les realitzacions socialistes han de contemplar-se des de la doble òptica d'increment del potencial productiu i d'intervenció de la classe obrera en la gestió política.

I no em refereixo ara a una democràcia sense objectius; no estic situant el debat en els nivells de la crítica liberal, a l'estil d'Amnesty Internacional, convertida en autèntic marca-passes de Sakharov, mentre que ignora la sort dels independentistes porto-riquenys en els presidis ianquis. Em refereixo, per exemple, a l'esclerosi dels organismes reivindicatius, com els sindicats, que

precisament pel fet d'estar en una societat de transició, en una fase en què sorgeixen contradiccions de classe, haurien de ser un instrument de defensa dels treballadors enfront d'un Estat que no pot identificar-se amb el conjunt de la societat. Em refereixo a la llibertat d'expressió dins dels límits del socialisme, així com a la claredat de processos electorals sospitosament sobrecarregats de llistes úniques que obtenen el 99% dels sufragis. Es tracta d'exigir l'autèntic rendiment de la democràcia socialista, i d'assegurar **no la representació**, a l'estil occidental, per part d'«especialistes», en una delegació continuada de poder. Parlo d'una progressiva integració de societat civil i societat política, de la intervenció directa, constant, quotidiana, de les classes treballadores en la gestió pública, per mitjà de la vigorització de les organitzacions de base, de la desburocratització dels sindicats, de l'articulació del necessari pluralisme amb el paper dirigent de l'avantguarda comunista.

Des d'una posició de comunisme radical, no des d'actituds liberals, dubto que es pugui parlar de naturalesa socialista de la URSS i d'altres països de «socialisme real» quan els punts neuràlgics de decisió política estan acuradament allunyats dels treballadors, quan es marquen distàncies abusives entre «govern» i «funció productiva», quan la presa de decisions i llur realització s'allunyen de la manera que coneixem a Occident. Em demano si podem parlar de «realització incompleta» de la democràcia, o bé hauríem de parlar de «via equivocada de realització».

Assistim a la consolidació d'una mena de relació Estat/Poble, que en comptes d'anar avançant en la progressiva fractura dels elements de contradicció, va sacralitzant-los, i va establint formes de «democràcia passiva», de consens artificial, fruit de l'escissió entre la societat civil i la política. Una forma d'Estat en què ja no assistim, llevat dels casos per analitzar, com Polònia, a actituds de resistència a favor de la participació, sinó a la perillosa extensió d'un conformisme que entén com a «ordre natural» de la societat l'atomisme, la insolidaritat i la renúncia voluntària a la intervenció política.

Es tracta d'exigir l'autèntic rendiment de la democràcia socialista, i d'assegurar no la representació, sinó la intervenció directa, de les classes treballadores en la gestió pública.

AL ENTORN DE L'EUROPEISME

Si hi ha un punt en què haig de donar la raó a Espuny, és en la seva crítica a l'europeisme, que, sigui dit amb les seves paraules, és la «forma que adquireix actualment la ideologia de l'imperialisme a Europa Occidental». L'apartat dedicat a aquest punt és particularment brillant, i toca a més, amb enginy, un aspecte que havia esdevingut lloc comú de l'elogi «progressista». El complex de superioritat occidental havia calat profundament en els militants d'esquerra, i no solament en la socialdemocràcia, sinó en els que han hagut de recórrer a prefixos escassament clarificadors i que tendeixen, en parlar de la tradicional tolerància i del liberalisme europeu, a rebaixar la crítica comunista a les formes d'entendre el comportament polític, els sistemes de representació i intervenció, i el sentit profund de les relacions democràtiques per part de la burgesia. Passa que Leopoldo cau en una contradicció, en afirmar, una mica abans de la seva crítica a l'europeisme, el valor «històrico-universal de la revolució burgesa», que, a més, segons sembla, «ningú no posa en dubte». L'afirmació es fa per analogia, fent un paral·lelisme entre la validesa històrica de la revolució burgesa i de la revolució socialista. Em sembla que aquesta actitud respon a una visió excessivament rígida del materialisme històric, una forma esquemàtica i reductiva (i quan dic reductiva vull dir «europea») d'entendre la successió dels modes de producció. Ni és correcte establir analogies d'aquest estil per justificar històricament les deficiències de les societats socialistes, ni és cert que ningú no posi en dubte la validesa històrico-universal de la revolució burgesa, si és que existeix **algú** a part dels ideòlegs liberals i dels zeladors del marxisme de superficcie.

¿Com es pot criticar l'europeisme i, a continuació, recórrer a un model específicament europeu per elevar-lo a una categoria, ja no de **constatació**, sinó de **valoració positiva i universal**? Jo no crec en el valor històrico-universal de la revolució burgesa, com no crec en el valor històrico-universal de l'imperialisme. Que jo sàpiga, el caràcter universal d'aquesta revolució s'ha fet per la via de l'exportació de formes de desenvolupament complementàries res-

pecte al centre del sistema capitalista. La revolució burgesa significà la destrucció de formes de vida comunitària a l'Europa Occidental, tractades com a «obstacles al desenvolupament». Els sectors populars que s'oposaren a aquesta via concreta de creixement han estat considerats «reaccionaris» per corrents historiogràfics tenyits d'ideals «progressistes», que de fet han justificat el dret de la burgesia al seu domini de classe. Se suposà alegrement que la societat burgesa era l'única que podia succeir al sistema senyorial, confonent així interessadament la **victòria política i militar** de la burgesia sobre els camperols i les classes populars urbanes, amb la **fatalitat històrica** d'un model únic de desenvolupament. I no es tracta pas de diferenciar-se de la ideologia liberal a base de criticar amb més energia els costos socials d'aquest procés. ¿A què treu cap el ploriquelg sobre les jornades de treball infantil a Anglaterra, quan s'accepta com a progrés històric objectiu l'eliminació dels **levellers**? ¿A què treu cap l'orgull patriòtic dels comunistes francesos respecte al patrimoni d'una revolució que en els moments més elogiats s'encarregà de liquidar les alternatives radicals, executant Herbert i els seus companys **énragés**? Per no parlar de la caricatura feta (a pesar de Marx) arran del carlisme, que els historiadors liberals han mitificat, buidant-los de contingut popular i situant en el terreny «correcte» de l'evolució «progressistes» de la casta d'Espartero i, per sota seu, el grup social essencialment explotador que ell representava.

Potser algú podrà creure que la burgesia fou portadora de valors progressistes en algun moment del passat. I si fou així respecte als senyors feudals, no es pot deixar de banda que lluità en un doble front. Entre l'execució de Lluís XVI i les matances de treballadors parisencs en les jornades de Pradial, no hi ha una diferència de botxí, sinó de temps. A més, per pura qüestió de lògica, s'hauria de defensar el caràcter progressista de la burgesia colonial, tot i que (no caldria sinó) ens dolguem del cost social de l'anorreament de pobles i cultures perifèriques per la «superior forma de civilització» occidental. La qual cosa, des d'un punt de vista rígidament historicista, és acceptable.

Precisament des del materialisme

històric nego el caràcter unilineal del desenvolupament d'Occident. S'escolli, entre diverses possibilitats, la que interessava la burgesia. No denuncia el cost d'un procés, sinó el procés en conjunt. Des de la meua posició antiimperialista, nego la validesa històrica universal del projecte de la classe burgesa d'Occident. No denuncio els excessos del «progrés» exportat, sinó l'imperialisme en conjunt. Des de la meua posició de marxista nego a la ideologia burgesa la legitimitat històrica del capitalisme.

Confondre el desenvolupament amb les formes concretes que ha adoptat la societat burgesa significa posar-se en el terreny d'anàlisi de la ideologia dominant. Lluitar contra ella és negar que l'única via de desenvolupament possible fos aquella a la qual ha assistit la humanitat en els dos segles darrers. És negar una cosa tan necessària al mecanisme stalinista i a la ideologia liberal com el concepte de «progrés», en nom del qual se santifica l'imperialisme i es reforcen les posicions reductores del marc polític a l'esquema europeu.

Hi ha d'altres punts de l'article d'Espuny amb els quals no estic d'acord: l'aliança amb el Tercer Món, la neutralitat enfront dels dos blocs militars, la crítica a les condicions en què es fa l'ingrés a la CEE i, amb matisos, l'estratègia de la Trilateral. Una de les seves afirmacions, tanmateix, més especialment útil per concloure aquestes notes. Leopoldo diu que sense consciència internacionalista no hi ha consciència revolucionària, i és cert. Com ell ho indica, la història del moviment obrer ha demostrat fins a quin punt ambdós principis són inseparables. Però passa que l'internacionalisme no té ja com a pedra de toc la fidelitat a la URSS, i ni de bon tros en els termes amb què s'exercia. Passa que no es pot mantenir una posició resoltament internacionalista i profundament revolucionària, sostenint, **precisament** per totes dues raons, una posició crítica respecte al socialisme real. La meua consciència revolucionària em suggereix que la crítica comunista s'ha d'exercir allà on hi ha explotació de la classe treballadora. La meua consciència internacionalista m'aconsella exercir-la, de moment, contra la burgesia occidental i contra els dirigents del bloc socialista. ●

**Afirmar, el valor «històrico-universal de la revolució burgesa»
fent un paral·lelisme entre la validesa d'aquesta i de la
revolució socialista respon a una visió rígida
del materialisme històric.**

TRELLAT

Critica cultural i política

País Valencià, núm. 1
primavera 1980; 52 pàgs.

Una nova publicació en català acaba d'aparèixer al País Valencià: **Trellat**, que duu com a subtítol «Crítica cultural i política». A la presentació es diu que neix com a projecte «per a contribuir a l'elaboració, necessàriament col·lectiva i plural, de les bases d'una renovació cultural i nacional (nacional valenciana, s'entén). La revista se situa a l'esquerra, «en les coordenades del marxisme.» Entre els seus redactors i col·laboradors el nucli fonamental constituït per membres sobresortits del PCPV, de les Comissions Obreres i persones independents d'esquerra que han jugat des de fa temps un paper destacat en la lluita cultural i política del País. Val a dir que la revista neix fora de tot àmbit de partit, i fins i tot amb bel·ligerància crítica enfront de fenòmens com el burocratisme dels partits, l'obrerisme antiintel·lectualista i les incoherències en el tema nacional, i que les crítiques a l'esquerra valenciana hi són ben explícites. L'editor és Eliseu Climent, i entre els redactors figuren Gustau Muñoz, Ramir Reig, Doro Balaguer, Josep Renau, Manuel Peris, Valerià Miralles, Rafael Solbes, etc. Tots ells estan units també per la seva «voluntat d'arrelament», per la seva ja antiga recerca d'una identitat nacional del País Valencià, que consideren inseparable avui del moviment obrer i socialista. Finalment, de la presentació cal destacar l'interès per la crisi de civilització, l'aspiració a una «crítica radical de la societat» i a un «canvi de l'actual model de producció i consum», la voluntat de comprendre «una dinàmica social i ideològica que l'esquerra tradicional no arriba a assimilar».

El resultat, en aquest primer número, és d'una sorprenent vitalitat i qualitat. Comença amb «Contra el pessimisme (al voltant de la crisi valenciana)», de Gustau Muñoz, on s'examina la qüestió autonòmica en el marc de dretanització espanyol i europeu i la incapacitat de l'esquerra no sols per guanyar, sinó fins i tot per plantejar la batalla. Una reflexió del mateix període, però des de l'angle del moviment obrer és «La crisi orgànica del moviment obrer (Balanc de tres anys de legalitat)», de Ramir Reig. L'article, que justifica globalment l'estratègia de CC.OO., és una reflexió intel·ligent i incisiva de la lluita de classes, des de la preocupació permanent per la capacitat d'hegemonia cultural i política de la classe obrera. A continuació la revista publica una «Autoentrevista» de Rudolf Bahro, inèdita a Espanya, escrita el 1977, poc abans de la publicació de l'**Alternativa** a la RFA i de l'empresonament de l'autor a la RDA; és d'un interès excepcional perquè ajuda a comprendre, a través de l'itinerari intel·lectual i polític de Bahro, com es ve gestant en els països socialistes una consciència autocrítica.

La part —extensa— dedicada a cultura conté dues «Lletres de pintors» (R. Solbes i J. A. Toledo); la interessant reflexió teòrica de Doro Balaguer «Tres notes sobre cultura nacional»; una entrevista a Roland Barthes com a homenatge amb motiu de la seva mort; «Existeix un 'públic teatral' a València?», de Josep Lluís Sirera; «Al voltant de la bibliografia jazzística», de Frederic Garcia Herraiz.

El número, que conté també «Modificació de la utopia», de Joan Alvarez, es clou amb un fragment autobiogràfic del famós pintor i cartellista Josep Renau, «Les dones donen valor...» (d'un llibre de pròxima aparició) ple de rauxes, sensibilitat i vitalitat. I amb una combativa denúncia de Manuel Peris del cas d'un tècnic, J. A. Abascal, acomiadat de la central nuclear de Cofrents per haver denunciat casos d'anomalies en els soldatges de conduccions, que poden representar un greu perill. La premsa en general ha fet el silenci sobre el cas i l'esquerra parlamentària no ha fet res.

En conjunt, el número brilla per l'interès i la varietat, per un llenguatge en general directe i ple de frescor. Agradeix per l'absència de tabús, que no exclou el sentit de responsabilitat. Atraiu per l'amplària dels temes i la manca de provincialisme. És doncs un bon punt de partida per a la «renovació cultural i nacional» que la revista es proposa, i un bon trumfo per a l'esquerra valenciana.

J. Sempere

Subscriu-te a
**nous
horitzons**

Subscriu-te a
**nous
horitzons**

Subscriu-te a
**nous
horitzons**

nous horitzons	BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO
---------------------------	--------------------------------

Nom. Cognoms.....

Domicili.....

Població.....Dte. postal.....

Província.....Professió.....

Desitjo subscriure'm a NOUS HORITZONS a partir del n.....

per 10 números amb la tarifa ☐ ordinària: 1.250 pessetes

Faré l'abonament de l'import per ☐ d'ajut: -----ptes

☐ Gir postal o telegràfic

☐ Taló nominal a NOUS HORITZONS

☐ Domiciliació bancària (ompliu el full adjunt i envieu-nos-el).

Data

Signatura.

nous horitzons	BUTLLETI DE DOMICILIACIO BANCARIA
---------------------------	--

Nom.....

Sr. Director de

Agència.....

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta
n..... atenguin el rebut que, anualment,
els presentarà NOUS HORITZONS pel pagament de la meua
subscripció.

Atentament.

Signatura

Data

nous horitzons

NÚMEROS ENDARRERITS

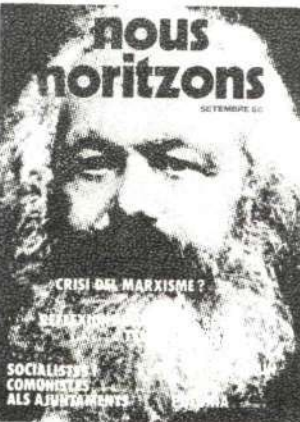
- Nº 33. Els comunistes i el parlamentarisme.
Joaquim Sempere.
La Carta 77.
- Nº 34. Jordi Pujol i el futur de Catalunya.
Joaquim Sempere.
La "comissió Trilateral" i la nova estratègia imperialista. *Antoni Domènech.*
- Nº 35. La crisi de l'estat unitarista a Espanya.
Antoni Montserrat.
Notes sobre la concepció del partit en Gramsci. *Maxim Loizu.*
- Nº 36. Sobre la tradició comunista i la seva vigència.
Joaquim Sempere.
Autonomia i Constitució. *Rafael Ribó.*
- Nº 37. La política marxista, és conscientment cultura?
Alfons Comin.
El PSUC i la formulació d'una política lingüística democràtica. *Francesc Vallverdú.*
- Nº 38. El IV Congrés del PSUC i la seva relació amb els congressos anteriors.
Gregori López Raimundo.
Sobre la dictadura del proletariat.
Joaquim Sempere.
- Nº 39. Un debat per iniciar: partit i sindicat.
Jaime Aznar.
Partit de govern i de lluita. *Gianni Cervetti.*
- Nº 40. L'ocasió perduda de Jorge Semprún.
La redacció de N. H.
Objectius per una política territorial per a Catalunya. *Marçal Tarragó.*
- Nº 41. Cultura i lluita pel socialisme.
Joaquim Sempere.
Eleccions sindicals, democràcia obrera i lluita de classes. *Josep M. Rodríguez Rovira.*
- Nº 42. Partit, sindicat i socialisme. *Bruno Trentin.*
La primavera de Praga.
Conversa amb Jiri Pelikan.
- Nº 43. 1968, amb la perspectiva de deu anys.
Francesc de Carreras.
Les dones no es resignen. *Laura Tremosa.*
- Nº 44. Notes sobre la democràcia interna als partits comunistes. *Rafael Ribó.*
B. Brecht, el feixisme i la llibertat d'expressió. *Feliu Formosa.*
- Nº 45-46. Poders locals: comunistes i gestió pública
Jordi Borja.
L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació de forces. *Joaquim Sempere.*
- Nº 47-48. Número especial dedicat al:
Fet nacional i Països Catalans.
- Nº 49-50. Del consens com hegemonia: l'estratègia gramsciana. *Christine Buci-Glucksmann.*
- Nº 51. L'espai polític dels comunistes. Implantació i resultats electorals a Barcelona el 1977. *Joan Gay.*
Tendències del comunisme europeu i nova cultura. *Antoni Tapies.*
- Nº 52. Sobre el partit dels comunistes de Catalunya. *L'entrevista amb Antoni Gutiérrez Díaz.*
Donat i violència. *Terttu Lskelinen.*
- Nº 53. Algunes observacions sobre l'acció sindical en els serveis públics.
Josep Lluís López Bulla.
La família en la societat del benestar.
Agnes Heller.
- Nº 54. Vagues i eleccions. *Jaime Aznar.*
La immigració a Catalunya.
Gregori López Raimundo.
- Nº 55. Fets nacionals i Estat espanyol avui.
L'entrevista amb Pierre Vilar.
Avortament: un debat que comença.
Teresa Pàmies.

Completeu la vostra col·lecció de NOUS HORITZONS
fent una comanda
dels números endarrerits que us falten
a Vallespir, 171, Barcelona-14

PREUS ESPECIALS PER ALS NÚMEROS ENDARRERITS

- Nº 33-43 (ambdós inclusiu): 35 ptes.
Nº 51-52-53-55: 50 ptes.
Nº 54: 75 ptes.
Nº 45-46/49-50: 100 ptes.
Nº 47-48: 125 ptes.

Demaneu l'índex amb la relació de tots els articles publicats a
"Nous Horitzons"

**nous
horizons**

125,- PTES.